

”KUMMALLAKIN ON HALU JA TARVE AUTTAA IHMISIÄ
ETEENPÄIN HEIDÄN ONGELMISSAAN.”

Diakoniatyön ja sosiaaliaseman yhteistyö Töölön
seurakunnan ja Kampin alueella

Anne Oittinen ja Riitta Vuorinen
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakoni
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Oittinen, Anne & Vuorinen, Riitta. ”Kummallakin on halu ja tarve auttaa ihmisiä eteenpäin heidän ongelmissaan.” Diakoniatyön ja sosiaaliaseman yhteistyö Töölön seurakunnan ja Kampin alueella. Helsinki, kevät 2012. 50 sivua, yksi liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + diakoni, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön aiheena oli tutkia diakoniatyöntekijöiden ja sosiaaliaseman yhteistyötä Töölön seurakunnan ja Kampin alueella. Tavoitteena oli selvittää, mitä on yhteistyö Töölön seurakunnan ja Helsingin kaupungin sosiaaliviraston Kampin toimipisteen välillä, miksi sitä tehdään ja mitkä ovat sen vahvuuksia tai kehittämishaasteita.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen ja siinä käytettiin teemahaastattelua. Aineisto kerättiin talvella 2011–2012. Tutkimuksessa haastateltiin kolmea diakoniatyöntekijää ja kolmea sosiaaliohjaajaa. Diakoniatyöntekijöillä oli hyvin erilaisia koulutustaustoja, sosiaaliohjaajat olivat koulutukseltaan sosionomeja (AMK).

Tutkimustulokset osoittavat, että yhteistyö Töölön seurakunnan ja Kampin toimipisteen välillä on jatkuvaa ja sitä tehdään hyvässä hengessä. Yhdeksi tärkeimmistä tutkimustuloksista nousi se, että kynnys yhteydenottoihin ja yhteistyön aloittamiseen madaltuu, kun yhteistyökumppani on tavattu kasvotusten. Se onkin yksi syy siihen, että kahdesti vuodessa Kampin alueella järjestettävät diakoniatyöntekijöiden sekä sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien yhteistyötapaamiset, eli DiaSo-tapaamiset, koettiin hyödyllisiksi.

Se, että yhteistyökumppanit tuntevat toistensa työtä, oli myös asia, jonka koettiin helpottavan yhteistyötä. Erilaisten muutosten organisaatioissa ja henkilöstössä koettiin kuormittavan työntekijöitä ja vaikuttavan siihen, ettei yhteistyötä tutkimushetkellä toivottu lisäävän. Toisaalta haastateltavat olivat myös yksimielisiä siitä, että yhteistyötä on tällä hetkellä riittävästi, ja sitä voidaan lisätä tarpeen vaatiessa. Kaikki haastateltavat kokivat sekä sosiaaliohjaajilla että diakoniatyöntekijöillä olevan samat päämäärät työssään: auttaa ihmisiä näiden ongelmissa. Samat päämäärät ja hyvä asenne toisen työtä kohtaan koettiin myös merkittäviksi yhteistyön hengen kannalta.

Asiasanat: diakoniatyö, sosiaaliasema, sosiaaliohjaaja, muutos, yhteistyö, yhteistyötapaamiset, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Oittinen, Anne & Vuorinen, Riitta. The collaboration between the diaconal parish work and a social station work in the same area in central Helsinki. Helsinki, spring 2012. 50 pages, one appendix. Diaconal University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to describe the collaboration between the Parish of Töölö and Helsinki Social Services Department Kamppi Service Unit and what the strengths and developing challenges of the collaboration are.

This thesis was conducted as a qualitative study with theme interview as the research method. The material was gathered in the winter 2011-2012. Three diaconal workers and three social counsellors were interviewed. The educational background between the diaconal workers were different while all the counsellors were Bachelors of Social Services.

The results showed that the collaboration between the parish and the social office was continuous and took place in good spirit. One of the most important findings was that the threshold of contact and the beginning of collaboration was lowered, when the partner was met face to face. This was one of the reasons why the biannual collaborative meetings called DiaSo-meetings were seen beneficial.

Furthermore, the fact that the partner was familiar with each other's work was considered to make the collaboration easier. Instead, changes within the organization and the personnel were seen as a factor that burdened the staff and also affected the collaboration. On the other hand, the interviewees were unanimous about the fact that the amount of the collaboration was sufficient but could be increased when needed. All the interviewees experienced that the social counsellors and diaconal workers had similar objectives in their work: to help people with their problems. The similar objects and a good attitude towards the other person's work were also found significant for the good spirit prevailing in the collaboration.

Key words: diaconal work, social station, social counsellor, change, collaboration, collaborative meetings, qualitative research

SISÄLLYS

ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 SOSIAALIASEMALLA TEHTÄVÄ TYÖ	7
2.1 Toimeentulotukityö.....	7
2.2 Aikuissosiaalityö.....	8
2.2.1 Aikuissosiaalityön lähtökohdat	8
2.2.2 Sosiaalinen muutostyö	11
2.3 Sosiaaliohjaus ja sosiaaliohjaajan kelpoisuus	13
2.4 Yhteenvetoa sosiaaliasemalla tehtävästä työstä.....	16
3 DIAKONIAITYÖN MÄÄRITTELY	18
3.1 Diakoniatyö	18
3.2 Kelpoisuus ja koulutus diakoniatyöntekijän työhön.....	20
4 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	21
5 TUTKIMUSPROSESSI.....	25
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	25
5.2 Tutkimuksen aikataulu ja tutkimusaineisto	26
5.3 Aineistoanalyysi	27
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	28
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
6.1 Yhteistyö käytännössä	31
6.1.1 DiaSo-tapaamiset yhteistyön perustana.....	31
6.1.2 Yhteydenpito ja yhteistyömuodot.....	32
6.2 Muutosten vaikutus yhteistyöhön	34
6.3 Työnjako.....	35
6.3.1 Yhteistyötä hyvässä hengessä asiakkaan parhaaksi.....	35
6.3.2 Toisten työn tunteminen.....	39

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
7.1 Tutkimuksen tekemisestä ja tutkimustuloksista	41
7.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	44
LÄHTEET	46
LIITE 1: Haastattelukysymykset.....	50

1 JOHDANTO

Seurakuntien diakoniatyön ja erityisesti kunnallisen sosiaaliasemilla tehtävän toimeentulotukityön suhde on aina säännöllisesti otettu esiin mediassa. Paljon on käyty keskusteluja siitä, paikkaako diakoniatyö jollakin tavoin toimeentulotukityötä ja mitä asialle voisi tehdä. Mielipiteitä puolesta ja vastaan on esitetty runsaasti. Kampin alueella yhteistyö sosiaaliaseman ja Töölön seurakunnan välillä ei ainakaan heijastele mitään tällaista.

Opinnäytetyömme aiheena on diakoniatyöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien yhteistyö Töölön seurakunnan ja Kampin alueella. Tutkimustamme varten haastattelimme kolmea Kampin toimipisteessä työskentelevää sosiaaliohjaajaa sekä kolmea Töölön seurakunnan diakoniatyöntekijää. Työntekijät olivat olleet tutkimushetkellä työssään hyvin eripituisia aikoja, ja varsinkin sosiaaliohjaajilla oli keskenään vaihteleva määrä kokemuksia diakoniatyön kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Aihealue tuntui helpolta valinnalta, sillä toinen meistä on tehnyt sosionomiopintojensa ohella myös diakonisen puolen opinnot ja toinen on jo opintojensa aikana työskennellyt sosiaaliasemalla sosiaaliohjaajana. Sosiaaliohjaajana työskennelleellä on itselläänkin kokemuksia yhteistyöstä diakoniatyön kanssa, tosin toiselta alueelta Helsingissä. Yhteistyötaho opinnäytetyömme tekemistä varten löytyi Helsingin sosiaaliviraston Eteläisen sosiaaliaseman Kampin toimipisteestä. Pitkähkön yhteistyöjakson aikana löysimme hiljalleen opinnäytetyöllemme lopullisen muodon.

Varsinainen tutkimuksen tekeminen osui kohdallamme jokseenkin haastavaan aikaan. Haastatteluista osa nimittäin tehtiin vuoden 2011 lopulla ja loput heti 2012 alkuvuodesta. Samassa vuodenvaihteessa toteutettiin Helsingin sosiaaliviraston organisaatiomuutos. Vuotta aikaisemmin myös Töölön seurakunta oli muutoksessa, kun se yhdistyi Taivallahden seurakunnan kanssa alkuvuodesta 2011. Aika tutkimukselle oli siis haastava, mutta toisaalta myös

hedelmällinen, sillä muutos usein tarkoittaa asioiden kehittymistä ja kehittämistä johonkin, toivottavasti parempaan, suuntaan.

Vuoden 2011 loppuun asti Helsingissä oli yhteensä neljä sosiaaliasemaa ja niissä jokaisessa eri toimipisteitä. Kampin alueen Eteläinen sosiaaliasema Kampin toimipiste muuttui vuoden 2012 alusta sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön yksiköiksi /Kampin palvelupisteeksi. Tässä työssä käytämme yhtenäisyyden ja selvyyden vuoksi vanhoja ”Kampin toimipiste” sekä ”sosiaaliasema” –nimityksiä käsittämään niin uuden kuin vanhankin organisaation mukaiset toiminnot. Olivathan haastateltavien kokemukset seurakunnan ja sosiaaliaseman yhteistyöstä nimenomaan ajalta ennen sosiaaliviraston organisaatiomuutosta.

Tutkimuksemme teoriaosuudessa esittelemme sosiaaliasemalla tehtävää työtä ja selvitämme aikuissosiaalityön, sosiaaliohjauksen sekä diakoniatyön käsitteitä. Esittelemme myös tutkimuksemme aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia.

Kerromme tutkimusprosessistamme ja analyysitavasta sekä pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä. Tutkimuksessamme selvitämme, mitä ja millaista on yhteistyö Töölön seurakunnan ja Kampin toimipisteen alueella sekä sitä, miten yhteistyötä voisi kehittää ja mitkä ovat yhteistyön vahvuuksia ja haasteita. Esittelemme tutkimustuloksiamme ja haastatteluaineistostamme nostamiamme teemoja ja havaintoja. Lopuksi esittelemme johtopäätöksiä ja päätämme opinnäytetyömme pohdintaan tutkimuksestamme ja opinnäytetyöprosessistamme.

2 SOSIAALIASEMALLA TEHTÄVÄ TYÖ

2.1 Toimeentulotukityö

Puhuttaessa diakoniatyöntekijöiden ja sosiaaliaseman työntekijöiden välisestä yhteistyöstä, ovat kysymyksessä useimmiten asiakkaiden taloudelliseen selviytymiseen liittyvät asiat. Toisinaan toimeentulotukityössä kysymys on aivan perustoimeentulosta, joskus taas elämää helpottavista muista avustuksista. Tällaisia muita avustuksia voivat olla esim. jonkin kodinkoneen tai –tarvikkeen hankinta tai vaikkapa virkistystoimintaan liittyvät kustannukset. Siksi onkin paikallaan selventää toimeentulotuen rakennetta sekä myöntämisperusteita.

Toimeentulotukityön tekemistä säätelee Laki toimeentulotuesta (1412/1997), jonka ensimmäisen luvun alkuun on kirjattu näin:

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

Toimeentulotuki on subjektiivinen oikeus. Sen avulla voidaan taata kaikille kansalaisille välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuen avulla voidaan auttaa yksilöitä ja perheitä selviytymään itsenäisesti. Tuki on aina viimesijaista kaikkiin muihin tuloihin, etuuksiin, elatusvelvollisen huolenpitoon ja käytettävissä oleviin varoihin nähden. (Toimeentulotuki 2007, 16, 20.)

Perustoimeentulotuen suuruus määräytyy toimeentulotuesta hyväksyttävien menojen ja käytettävissä olevien tulojen ja varojen perusteella. Kuitenkin joitakin tuloja jätetään huomioimatta. Tällaisia tuloja ovat hyvin vähäiset ansiotulot, alle 18-vuotiaan osalta hänen asumiskustannustensa sekä perusosansa määrän ylittävät tulot, työmatkakuluihin tai muihin työstä aiheutuviin kustannuksiin tarkoitetut tulot, työttömyysturvalaissa määritelty

ylläpitokorvaus, eläkkeensaajan hoitotuki ja vammaistuki. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997.)

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää sellaisiin perustoimeentulotukeen kuulumattomiin menoihin, jotka katsotaan asiakkaalle tarpeellisiksi hänen yksilöllisen tilanteensa tai olosuhteidensa vuoksi (Toimeentulotuki 2007, 72–73). Täydentävällä toimeentulotuella voidaan tukea esim. päivähoitomenoja, sairaudesta aiheutuvia menoja, lasten harrastustoimintaa, joitakin erityisiä asumismenoja ja muita itsenäisen selviytymisen tukemiseksi harkittavia menoja (Laki toimeentulotuesta 1412/1997).

Ehkäisevän toimeentulotuen erityisenä piirteenä on, että sitä voidaan myöntää myös sellaisille henkilöille, joilla ei ole tulojensa tai varallisuutensa vuoksi oikeutta perustoimeentulotukeen. Nimensä mukaisesti se on aina tarkoitettu ehkäisemään jotakin haittaa. Ehkäisevän toimeentulotuen avulla voidaan joissakin tapauksissa välttää pitkäaikaisemman toimeentulotuen tarvetta. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki toimivat myös sosiaalityön välineenä. (Toimeentulotuki 2007, 14–16.)

2.2 Aikuissosiaalityö

2.2.1 Aikuissosiaalityön lähtökohdat

Kampin sosiaaliasemalla tehdään sosiaalityötä aikuisten asiakkaiden parissa. Tällöin puhutaan aikuissosiaalityöstä. Aikuisuus voidaan määritellä siten, että aikuinen ihminen on täysivaltainen ja itsenäinen yhteiskunnan jäsen. Tämän määrittelyn mukainen aikuisuus voidaan saavuttaa, mikäli kypsyminen prosessi lapsuudessa ja nuoruudessa on sujunut onnistuneesti. (Juhila 2008, 106.)

Toimeentulotukiasiakkaiden aktivointi työelämään pääsemiseksi on aikuissosiaalityössä tärkeä seikka, koska juuri työelämään kiinni pääseminen

ehkäisee syrjäytyneeksi joutumista. Kukaan ei tieten tahtoen halua päätyä sosiaalitoimen asiakkaaksi. Mikäli sosiaalitoimen asiakkuus pitkittyy, on sillä vaarana periytyä jopa seuraavalle sukupolvelle. Jatkuva niukoilla tuloilla eläminen vaikuttaa perheen henkiseen tilaan ja on näin myös uhkana lasten hyvinvoinnille. (Raunio 2004, 155, 204, 223.)

Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö tähtää siihen, että ikänsä puolesta aikuiset asiakkaat pystyisivät täyttämään myös normaalit aikuisuuden tunnusmerkit. Mikäli sosiaalityö täyttää tavoitteensa, antaa se mahdollisuuden asiakkaille kehittyä omaa elämäänsä hallitseviksi ja itsestään huolta pitäviksi sekä vastuuta ottaviksi kansalaisiksi. (Juhila 2008, 94.)

Sosiaalityö yleisesti keskittyy erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin, syrjittyihin ja puolustuskyvyttömiin ihmisiin ja väestöryhmiin varmistamalla ihmisoikeuksien toteutumisen ja perustarpeiden, kuten ihmisarvon, asumisen, terveyden, koulutuksen ja toimeentulon, turvaamisen (Kananoja 2010/b, 127). Sosiaalialan työntekijän onkin osattava yhdistää työssään sosiaalilainsäädännön tavoitteet, viranomaisten yleiset ohjeet ja säännöt sekä hallinnolliset ja työn organisointiin liittyvät ammatilliset rutiinit asiakkaan yksilöllisiin oikeuksiin, toiveisiin ja tarpeisiin (Rostila 1997, 27).

Sosiaalityön sekä sosiaaliohjauksen yksiköissä tehtävää työtä säätelevät lait. Tärkeimpiä näistä ovat Suomen perustuslaki (731/1999), sosiaalihuoltolaki (710/1982) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Muutoinkin sosiaalialan työtä määrittävät kansainvälisissä sopimuksissa sovitut ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteet (Kananoja 2010a, 24).

Merkittävä asia sosiaalityön kentällä ovat kasvaneet palvelutarpeet ja niihin vastaaminen. Pelkästään työntekijämäärän lisääminen ei ole riittävä vastaus tähän, koska asiakaskunnalla on yhä enemmän mitä erilaisimpia ongelmia. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota työtapojen uudistamiseen ja ammatillisen osaamisen lisäämiseen. (Raunio 2000, 37.)

Työn etiikka on oma tärkeä osansa. Yksi tärkeimmistä asioista eettisten periaatteiden noudattamisessa onkin työskenteleminen kaikenlaisen syrjäytymisen, alistamisen ja leimautumisen poistamisen puolesta (Raunio 2006, 16). Eettisesti hyvässä sosiaalityössä painotetaan työn arvoja ja moraalia sekä asiakkaan lainsäädännössä ja erilaisissa sopimuksissa määriteltyjä oikeuksia. Jokaisen ihmisen arvoa ja ainutlaatuisuutta kunnioitetaan. Asiakkaan tilanteeseen perehdytään yksilökohtaisesti ja työskennellään siten, että asiakkaan oma osallisuus huomioidaan, ja annetaan hänelle tilaa tehdä omia ratkaisujaan. Sosiaalityön arvojen mukaista on asiakkaan yksityisyyden säilyttäminen sekä puolueeton ja luottamuksellinen työskentely. (Kananoja 2010b, 122.)

Sosiaalityötä määrittävät ikä- ja elämänkaarimalli sekä asiakkaan erilaiset ongelmat. Toisinsanoen asiakkuus määräytyy sen mukaan, minkä ikäinen ihminen on tai minkälaista sosiaalista tukea hän tarvitsee. Yhä enenevässä määrin sosiaalityöhön vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muutos, jonka seurauksena erityispalveluista on vähennetty tuntuvasti resursseja. Palveluverkkoa on myös karsittu. Sosiaalityön vastuualueelle on siirtynyt esim. mielenterveyskuntoutujien, kehitysvammaisten, vankilasta vapautuneiden ja päihdetyön asiakkaiden tukeminen. (Karjalainen 2010, 201.) Näiden ryhmien kanssa työskentely edellyttää enemmän moniammatillista verkostoyhteistyötä, ja siten myös ammattitaidon lisäämistä siltä osin.

Sosiaalityön muotoja ovat myös integroiva sosiaalityö (ihmisiä pyritään saamaan pois marginaaleista) (Juhila 2002, 13), erilaiset kriisi-interventiot (Rostila 1997, 32) sekä yhteistyö työhallinnon kanssa ja kriminaalihuollon sosiaalityön kanssa (Kananoja 2010a, 25). Lisäksi työhön kuuluu yhteistyö kuntouttavan sosiaalityön kanssa, yhteisötyö, ennaltaehkäisevä työ sekä varhainen puuttuminen (Koskinen 2007, 21).

Ammatillisen sosiaalityön lähtökohtana on suunnitelmallinen työote, tilannearviointi, muutostavoitteiden asettaminen ja tavoitteiden saavuttamiseksi

tarvittavien välineiden valitseminen. Työskentelyn lähtökohtana ovat asiakkaan omat voimavarat tai ratkaisukeskeisyys tilanteesta riippuen. (Karjalainen 2010, 198–199.) Työtä jäsennetään ongelmaan perehtymisen, harkinnan, suunnittelun ja toteutuksen sekä seurannan ja arvioinnin avulla (Rostila 1997, 32).

Työn keskiössä on ihminen, jolla on oma yksilöllinen tilanteensa ja tarpeensa. Painopiste on siirtynyt yhteiskunnan ohjauksesta yksilöstä itsestään lähtevään työhön. Ihminen on siirtynyt objektista subjektiksi. (Raunio 2000, 72.) Työn pääsisältö on inhimillinen tuki ja niin kutsuttu sosiaalinen muutostyö, jolloin keskitytään muutokseen eikä enää varsinaisesti ongelmanratkaisuun, joka helposti tekee ihmisestä objektin. Ongelmanratkaisutyössä tehdään ensin arvio, sitten seuraavat luokittelu, toimenpide ja tulos. (Koskinen 2007, 16.)

2.2.2 Sosiaalinen muutostyö

Aikuissosiaalityön tehtävänä on usein muutoksen aikaansaaminen asiakkaan elämässä. Tällöin käytetään termejä muutossosiaalityö tai sosiaalinen muutostyö. Asiakkaan kanssa yhdessä määritellään juuri hänelle sopivat yksilölliset selviytymisstrategiat, jolloin myös yhteiskunnassa toimimisen tavat sekä sosiaalisten suhteiden luominen uudistuvat (Rostila 1988, 13). Asiakkaan palvelujen tarve arvioidaan ja hänelle suunnitellaan sen mukaiset yksilölliset auttamiskanavat käytettävissä olevien resurssien pohjalta. Myös asiakkaan omat voimavarat kartoitetaan. Asiakasta neuvotaan hänen tarvitsemissaan asioissa ja autetaan erilaisiin palveluihin hakeutumisessa. (Marjamäki 2010, 375.)

Työntekijän tehtävänä on saada asiakas tiedostamaan omat tarpeensa, pyrkimyksensä ja mahdollisuutensa sekä niiden toteutumisen esteet. Sosiaalisen muutostyön yhtenä tärkeänä tehtävänä onkin tehdä näkyväksi juuri sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä sosiaalisen muutoksen ja sosiaalisten uudistusten aikaan saamisen kautta. (Koskinen 2007, 18, 57.)

Sosiaalisen muutostyön tarve näkyy monenlaisissa tilanteissa. Ihmisten roolit työssä, perheessä ja lähiyhteisössä eivät ole enää niin selkeitä kuin aiemmin. Monien ihmisten kohdalla syrjäytyminen on muodostunut pysyväksi olotilaksi (Rostila 1988, 17) esimerkiksi pitkittyneen työttömyyden, sairauden tai muiden ongelmien vuoksi. Sosiaalinen muutostyö on osa viimesijaista auttamisjärjestelmää niiden ihmisten kohdalla, jotka ovat pudonneet pois palkkatyöstä, vakuutuksiin perustuvasta sosiaaliturvasta tai yleisistä palveluista (Juhila 2002, 11).

Sosiaalisen muutostyön asiakkaat ovat usein jollakin tavalla elämässä syrjäytyneitä, eivätkä pysty selviytymään kaikesta omin avuin. Työn tehtävänä onkin auttaa asiakkaita itsenäiseen elämänhallintaan, ja pääsemään taas kokemaan olevansa yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä. Syrjäytymisen määrittelyssä on noudatettava varovaisuutta. Kukaan ei omasta tahdostaan halua syrjäytyneeksi tai leimautua sellaiseksi. On varottava sitä, ettei sosiaalityö itsessään aiheuta ja vahvista tällaista kielteistä leimaantumista. Sen välttämiseksi huomio on suunnattava asiakkaan omiin voimavaroihin ja vahvuuksiin, eikä vain yksipuolisesti asiakkaan ongelmiin. (Raunio 2006, 44.) Asiakkaiden tietoisuuteen tulee saattaa myös se, että aina on olemassa mahdollisuus aloittaa uudelleen. Ei ole olemassa vain yhtä vaihtoehtoa, johon ihminen on sidottu. Uudelleen voi aloittaa milloin ja minkälaisessa elämänvaiheessa tahansa. (Raunio 2000, 235.)

Muutostyö kohdistuu vuorovakutukseen asiakkaan ja ympäristön välillä sekä asiakkaan hyvinvoinnin kartuttamiseen. Työskennellään kaikin tavoin sosiaalisen muutoksen ja ongelmien ratkaisujen aikaansaamiseksi sekä asiakkaan itsenäisen elämänhallinnan vahvistamiseksi. Välineinä työssä käytetään sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista tietoa, tietoa yhteiskunnan järjestelmistä ja siitä, miten ne toimivat ja kaiken tämä tiedon soveltamista käytännön työhön. (Kananoja 2010a, 23.) Tärkeä väline muutostyössä on myös työntekijän ja asiakkaan välinen suhde (Kananoja 2010b, 130).

2.3 Sosiaaliohjaus ja sosiaaliohjaajan kelpoisuus

Honkakoski (2005) kirjoittaa, että:

Sosiaaliohjauksen käsite on mahdollisuus, jos sosiaaliohjaus ajanmukaisesti tulkittuna ymmärretään ”sosiaalisen” asiantuntijuutena, jota ohjauksellisesti käytetään asiakkaiden subjektiivisuuden vahvistamiseen ja mahdollisuuksien avaamiseen heidän elämässään (Honkakoski 2005, 216).

Sosiaalisen asiantuntijuudella tarkoitetaan työntekijän taitoa ja kykyä ottaa yksittäinen asiakas tai asiakasryhmä huomioon kokonaisuutena. Työntekijän asiantuntijuus ilmenee siinä, että hän näkee ja tunnistaa erilaisten asioiden väliset yhteydet ja osaa nähdä yksittäisen asian laajemmassa yhteydessä. Tällöin hän on kykenevä antamaan asiakkaalle kokonaisvaltaista tukea, joka auttaa asiakasta jäsentämään paremmin omaa elämäntilannettaan. (Borgman, Dal Maso, Hakonen, Honkakoski & Lyhty 2001, 8.)

Sosiaaliohjaus on verrattain uusi käsite sosiaalialan työstä puhuttaessa. Sosiaaliohjauksen tärkeimmät periaatteet ovat asiakaslähtöisyys, asiakkaan rinnalla kulkeminen ja asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltainen parantaminen. Sosiaalisen muutostyön sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työn eroavaisuudet ovat suhteellisen pienet. Osittain työ on samankaltaista, asiakasryhmät vain ovat erilaiset. Sosiaalityöntekijöiden asiakkaita ovat alle 25-vuotiaat ja ensimmäistä kertaa sosiaalitoimessa asioivat. Lisäksi sosiaalityöntekijä työskentelee myös niiden asiakkaiden kanssa, joiden elämäntilanteet ovat sellaisia, että intensiivisempi työ on välttämätöntä. Kaikki muut asiakkaat ovat sosiaaliohjauksen asiakkaita. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaaliohjauksen asiakasmäärä on sosiaalityön asiakasmäärää huomattavasti suurempi.

Kuten muutossosiaalityössä, niin myös sosiaaliohjauksessa työskentely perustuu asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen. Sosiaaliohjauksessa kartoitetaan asiakkaan senhetkinen tilanne, etsitään ratkaisuja asiakkaan ongelmiin ja ohjataan sopivien ja tarpeellisten palvelujen piiriin. Tehtäviin kuuluu myös

asiakkaan tukeminen kaikenlaisissa ongelmatilanteissa. Usein nämä ongelmat liittyvät toimeentuloon, omaan jaksamattomuuteen tai monimutkaisessa palvelujärjestelmässä selviytymiseen. Keskusteluissa pyritään myös saamaan asiakkaan omat mahdollisuudet ja voimat hänelle itselleen näkyviksi. (Honkakoski 2005, 214–215.)

Ohjauksellisilla työtavoilla pyritään tukemaan asiakasta suunnittelemaan omaa elämäänsä siten, että hän löytäisi paikkansa sekä työelämässä että elämässä yleensäkin (Onnismaa 2007, 15). Ohjauksellisiin työtapoihin voidaan katsoa kuuluvaksi myös samanaikainen tuki ja kontrolli. Ne toimivat asiakkaan parhaaksi silloin, kun niitä käytetään oikein ja niiden avulla pyritään vahvistamaan ja tukemaan asiakkaan omaa vastuunottokykyä. (Kananaja 2010b, 132.)

Asiakkaan kanssa yhdessä etsitään vastauksia ja ratkaisuja erilaisiin kysymyksiin. Koska työntekijällä on tietoa monenlaisista vaihtoehdoista, voi hän asiantuntijuutensa avulla neuvoa asiakasta ratkaisujen tekemisessä, kuitenkin siten, että ohjattava työskentelee itse aktiivisesti ratkaisujen löytämiseksi. Tässä yhteydessä voidaankin puhua jaetusta asiantuntijuudesta: ohjattava tuntee oman tilanteensa parhaiten ja ohjaaja on asiantuntijana ohjausprosessissa. Ohjaajan työssä pitää olla aikaa läsnäoloon, asiakkaan kuunteluun ja kuulemiseen. Kunnioituksen osoittaminen, huomion antaminen ja välittäminen ovat myös keskeisessä asemassa. (Onnismaa 2007, 25–27, 39, 41.)

Sosiaaliohjauksessa keskitytään ihmisten arkielämän asioihin sekä yksilölliseen elämänhallintaan. Työ on siis varsin käytännönläheistä. Ohjauksellista työtä tarvitaan etenkin silloin, kun elämässä on meneillään jokin murrosvaihe. Tällöin voi olla kyseessä elämän epävarmuus, turvattomuus, työttömyys, asunnon menettäminen, perheen perustaminen tai vaikkapa tulevaisuuden hahmottaminen. (Honkakoski 2005, 212–214.)

Sosiaaliohjaajan työn ja siten myös sosiaaliohjauksen perustana on kelpoisuuslaki, jossa määrittellään sosiaaliohjaajan työssä vaadittavat

ammattilliset tiedot ja taidot sekä työhön vaadittavat tutkinnot. 1.8.2005 voimaan tullut kelpoisuuslaki määrittelee sosiaaliohjaajan kelpoisuuden (272/6 §) seuraavasti:

Kelpoisuusvaatimuksena sosiaaliohjaajan tehtäviin on tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto.

Tutkintonimikkeinä ovat sosionomi (AMK), geronomi (AMK), kuntoutuksen ohjaaja (AMK).

Siirtymäsäännös määrittelee (asetus 608/2005), että sosiaaliohjaajan tehtäviin ovat edelleen kelpoisia ennen lain voimaantuloa suoritettavat soveltavan sosiaalialan opistotutkinnon suorittaneet sosiaalikasvattajat, sosiaaliohjaajat, sosiaalialan ohjaajat ja kehitysvammaisten ohjaajat.

Kelpoisuuslain mukainen nimike on sosiaaliohjaaja. Käytössä olevia tehtävänimikkeitä ovat sosiaaliohjaaja, ohjaaja, vastaava ohjaaja, palveluohjaaja, perhetyöntekijä, lastensuojelun ohjaaja, sosiaalikasvattaja. Myös päihdeohjaaja ja päihdetyöntekijä ovat käytössä päihdetyössä sekä vanhusten ohjaaja vanhustyössä. Kehitysvammaapuolella käytössä olevia tehtävänimikkeitä ovat kehitysvammaisten ohjaaja ja asumispalveluyksikön ohjaaja.

Sosiaaliohjaaja työskentelee sosiaalitoimistossa sosiaalityöntekijän työparina, lastenkodeissa, koulukodeissa, perhekodeissa, vanhustyön palveluyksiköissä, vammaishuollon ja päihdehuollon palveluyksiköissä, sosiaali- ja terveysalan järjestöissä, ensi- ja turvakodeissa, kriminaalihuollossa sekä työvoimatoimistoissa. (Sosiaalialan koulutukset ja kelpoisuudet 2005.)

Sosiaalialan työkentälle sosiaaliohjauksen voidaan katsoa syntyneen 1980-luvulla, jolloin aloitettiin opistoasteisten sosiaaliohjaajan, kehitysvammaohjaajan sekä lähikasvattajan koulutukset. Koulutus alkoi vuonna 1984 kokeiluluonteisena Jyväskylän, Tampereen ja Ylä-Savon sosiaalialan oppilaitoksissa. Vakinaiseksi sosiaalialan koulutus tuli vuosina 1986–1988. 15.12.1991 hyväksytyn lain perusteella 19 väliaikaista ammattikorkeakoulua sai sosiaalialan koulutuksen kokeiluluvan. Viimeisten väliaikaisten ammattikorkeakoulujen toiminta vakinaistettiin vuonna 2000. (Niemi, 2008, 13, 15.)

2.4 Yhteenvetoa sosiaaliasemalla tehtävästä työstä

Jotta muutostyö asiakkaiden kanssa onnistuisi, on ensin turvattava tarvittava toimeentulo. Asiakasta voidaan tukea työpaikan saamisessa, koulutuspaikan hakemisessa tai vaikkapa asunnon järjestämisessä. Aineellinen perusturvallisuus on edellytys muun sosiaalityön onnistumiselle. (Kananaja 2010b, 126.) Tähän kuuluu myös muuhun sosiaalityöhön kytkeytyvä harkinnanvarainen tai ennaltaehkäisevä taloudellinen avustaminen. Sitä toteutetaan yksilökohtaisesti asiakkaan tilanteen vaatimusten mukaan. (Rostila 1997, 131.)

Sosiaalisessa muutostyössä pyritään aina jollakin tavalla parantamaan asiakkaan elämää ja saamaan aikaan muutosta. On kuitenkin tilanteita, joihin suunnitelmallinen muutostyö ei tuo parannusta. Näin voi tapahtua sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on erittäin paljon erilaisia ongelmia, eivätkä he kykene näkemään muutoksen mahdollisuutta elämässään yrityksistä huolimatta. Tällaisten moniongelmaisten, vakeasti syrjäytyneiden kanssa työskentelyssä ei ole kovinkaan tarkoituksenmukaista yrittää saada aikaan suurempia muutoksia. Silloin on annettava periksi ja pyrittävä vain turvaamaan asiakkaan elämän perusedellytykset, asuminen ja ravinto. (Raunio 2006, 151.)

Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus tähtäävät aina asiakkaan parhaaseen. Toisinaan työssä esiintyy kuitenkin aikamoisia ristiriitoja, kun yritetään sovittaa yhteen asiakaslähtöisyys ja asiakkaiden hyvinvoinnin edistäminen sellaisiin organisaatorakenteisiin, toimintakulttuuriin ja työtapoihin, jotka eivät tue asiakkaiden omaa osallistumista tai omatoimisuutta. Voi tapahtua niinkin, että työ jopa aiheuttaa viimesijaisen tuen tarvetta, eikä se silloin edistä asiakkaan omaa elämänhallintaa. Työn tulokset ovat tällöin täysin sen tavoitteiden vastaisia, eikätkä arvopäämäärätkään ole uskottavia. (Juhila, 2002, 11.) Mikäli näin tapahtuu, on sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan muistettava asiakkaan asianajajan roolin tärkeys ja yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamisen velvoite, sekä toimia asiakkaan ja hänen ympäristönsä välimiehenä (Kananaja 2010a, 22–23).

Sosiaalityössä nyt vahvasti mukana olevien sosiaaliohjaajien toimenkuva on suhteellisen uusi ja alan tehtävänjaot ovat edelleen muotoutumassa. Sosiaaliohjaajien tehtäviin kuuluu paljon sellaista, mikä aiemmin kuului sosiaalityöntekijöiden tehtäviin. (Kananoja 2010a, 23.) Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet sosiaaliohjaajat ovat saaneet koulutuksessaan laajat käytännön perustiedot sekä teoreettiset perusteet alan asiantuntijatehtävissä toimimiseen ja sen kehittämiseen (Sarvimäki 2010, 325).

Onkin oletettavaa, että tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien toimenkuvat tulevat muuttumaan. Sosiaalityöntekijöiden työ tulee mahdollisesti keskittymään enemmän vaativampiin sosiaalisiin ja psykososiaalisiin kysymyksiin sekä uudenlaisten asiakasryhmien kanssa tehtävän työn työmuotojen kehitykseen. Työnjaon selkiyttämiseksi on jo laadittu sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja etuuskäsittelijöiden toimenkuvat. Nämä auttavat omalta osaltaan työnkuvien ammatillisen osaamisen vastaavuuteen ja työnkuvien muotoutumiseen jatkossa. (Kananoja 2010a, 25.)

3 DIAKONIATYÖN MÄÄRITTELY

3.1 Diakoniatyö

Kirkkojärjestyksessä diakoniatyöstä (KJ 4:3) todetaan seuraavasti:

Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä. (Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993.)

Diakoniatyön ja diakonian viranhaltijoiden mallijohtosäännön mukaan seurakunnan diakoninen tehtävä on muun muassa huolehtia kaikkien ihmisten yhtäläisistä mahdollisuuksista sielunhoitoon, sanaan ja sakramentteihin, ohjata seurakuntalaisia vastuuseen lähimmäisistään sekä antaa välitöntä taloudellista apua sitä kipeimmin tarvitseville (Diakonian ja diakonityön viranhaltijoiden mallijohtosääntö 2011) .

Diakonia on kristilliseen uskoon perustuvaa palvelua, jota tekevät monet tahot. Diakonia on koko kirkon ja seurakunnan asia. Työtä tekevät diakoniatyöntekijöiden ohella monet seurakuntien vapaaehtoiset ja muut työntekijät. Sen voidaan ajatella toteutuvan jokaisen seurakuntalaisen lähimmäisvastuun kantamisena, kuten Gothónin ja Jantusen (2011) määritelmässä (Gothóni & Jantunen 2011, 114).

Diakoniaa kuvataan usein kirkolliseksi auttamiseksi tai lähimmäisen rakkauteen perustuvaksi palvelu- ja auttamistyöksi. Kuvainnollisesti kuulee toisinaan puhuttavan diakoniatyöstä evankeliumin toteuttamisena käytännössä. Diakonialle voidaan löytää monia määritelmiä, esimerkiksi teologisia. Tämän tutkimuksen kannalta oleellisimmaksi määritelmäksi kuitenkin nostaisimme Henttosen (1997) määritelmän siitä, että diakoniatyö on usein ensisijaisesti vastaamista ihmisten ja yhteiskunnan konkreettiseen avuntarpeeseen ja hätään. Henttosen (1997) mukaan diakoniatyössä korostuukin juuri auttamisen

konkreettisuus ja kokonaisvaltaisuus. Ihminen on samaan aikaan psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen olento, eikä näitä puolia voida erottaa toisistaan. (Henttonen 1997, 40–43.) Myös Gothónin ja Jantusen (2011) mukaan diakoniatyölle ominaista on kristillisen ihmiskäsityksen lisäksi myös ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja hengellisyys (Gothóni & Jantunen 2011, 114).

Diakoniatyön rooli ja luonne ovat muuttuneet yhteiskunnan muutosten myötä moneen kertaan. Vastaaminen yhteiskunnalliseen avuntarpeeseen on eri aikoina vastaamista eri tarpeisiin. Esimerkiksi Malkavaara (2000) toteaa 1990-luvun alun laman vaikuttaneen diakonian roolin muutokseen, kun lamakausi nosti esiin taloudellisen auttamisen merkityksen (Malkavaara 2000, 50–51).

Ihmisten taloudellinen auttaminen on yhä nyt 2010-luvulla oleellinen osa seurakuntien diakoniatyötä ja varmasti merkittävässä roolissa, kun puhutaan diakoniatyön ja sosiaalitoimen yhteistyöstä aikuistyön alueella. Diakonian rooli suhteessa sosiaalitoimeen on toisaalta olla yhteistyökumppanina, mutta kriittisyyskin sosiaalitointa kohtaan on tärkeää. Pyrkimys on, että yhteistyö olisi toimivaa. Diakoniatyön rooli on toisinaan olla asiakkaan ”asianajajana”, tai kuten Tuomela (2010) tutkimuksessaan toteaa, toimia käytännön työssä ”sosiaaliohjaajana” (Tuomela 2010, 58). Yhteistyö diakoniatyön ja sosiaalitoimen välillä aikuistyön osalta on usein jonkinlaista sanoittamista tai asiakkaan rohkaisemista.

Taloudellinen auttaminen on osa diakoniatyötä. Diakoniatyön kokonaisuudessa se on kuitenkin vain kapea osa. Diakoniatyö on, ja sen pitää yhä edelleenkin olla, ensisijaisesti kristillistä laupeudentyötä, hädänalaisten monenlaista auttamista evankeliumin mukaisesti eli lähimmäisen rakkauden toteuttamista käytännössä. Sosiaaliasemalla tehtävän aikuissosiaalityön kannalta taloudellinen avustaminen on kuitenkin ehkä merkittävin diakoniatyön muoto, ja myös parhaiten tunnettu. Kuitenkin sekä diakonia- että sosiaalityössä selvästi nähdään, ettei diakonista taloudellista avustustyötä voida erottaa apua tarvitsevan ihmisen ”rinnalla kulkemisesta”.

3.2 Kelpoisuus ja koulutus diakoniatyöntekijän työhön

Diakoniatyötä on jokseenkin nykyisessä muodossaan tehty 1800-luvun puolivälistä saakka, ensin diakonissalaitoksissa. Seurakuntiin työ laajeni seuraavan vuosisadan alussa. Vuonna 1943 diakoniatyöntekijän viran tuli olla jokaisessa seurakunnassa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2012b.)

Diakoniatyöntekijänä voi työskennellä joko diakonin tai diakonissan koulutuksella. Koulutuksensa perusteella diakoni on erityisesti diakonisen sosiaalityön ja diakonissa diakonisen hoitotyön asiantuntija. Nykyisin diakonian virkaan edellytetään ammattikorkeakoulututkintoa, sosionomi (AMK) tai sairaanhoitaja (AMK), johon sisältyy piispainkokouksen määrittelemät diakonian kelpoisuusopinnot. Diakonisen sosiaalityön perustutkinnon opinnot ovat laajudeltaan 210 opintopistettä ja diakonisen hoitotyön 240 opintopistettä.

Diakoniatyöntekijän työnkuvassa seurakunnassa ei nykyisin ole eroa, huolimatta siitä, onko hän suorittanut diakonian kelpoisuusopintojensa lisäksi sosionomin vai sairaanhoitajan (AMK) tutkinnon. Voidaan puhua diakonisen hoitotyön ja diakonisen sosiaalityön käsitteistä, jotka voivat tuoda työhön hieman eri painotuksia (Góthoni & Jantunen 2011, 114–116).

Diakoniatyöntekijöinä työskentelee myös seurakuntakuraattorin koulutuksen saaneita henkilöitä. Seurakuntakuraattori on opistotasoinen koulutus, joka pätevöittää seurakunnan sosiaalityöhön. Seurakuntakuraattoreja ei kuitenkaan enää kouluteta, vaan nykyisin diakoniatyöhön voi pätevoityä ainoastaan ammattikorkeakoulututkinnolla. Diakonian virkaan vihkimisen suorittaa piispa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012a.) Vihkimyksen saa halutessaan ottaa opintojen suorittamisen jälkeen.

4 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Lindmanin ja Siekkelin (2007) opinnäytetyössä selvitettiin diakoniatyön asiakkuutta ja diakoniatyöntekijöiden ammatillisia valmiuksia Anttolan seurakunnan, Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan, Pieksämäen maaseurakunnan sekä Suonenjoen seurakunnan alueilla. Tutkimuksessa selvisi muun muassa, että asiakkaat tulivat pääsääntöisesti diakoniavastaanotolle oma-aloitteisesti, mutta myös sosiaalitoimen ja terveysviranomaisten kautta. Diakoniatyöstä taas ohjattiin asiakkaita hyvin paljon sosiaalitoimeen. (Lindman & Siekkeli 2007, 2.)

Paajasen (2008) Sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa haastateltiin viittä sosiaalityöntekijää ja viittä diakoniatyöntekijää liittyen kunnallisessa sosiaalityössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja seurakunnan diakoniatyöntekijöiden väliseen kumppanuuteen. Tutkimuksen tuloksena oli, että diakoniatyöntekijä kaipasi sosiaalityöntekijää kumppaniksi itselleen, mutta sosiaalityöntekijä kaipasi diakoniatyöntekijän kumppanuutta asiakkaalle ja toivoi diakoniatyön paikkaavan omaa työtään. Paajasen mukaan hänen tutkielmansa tulokset tukevat käsitystä siitä, että kunnallinen sosiaalityö keskittyy yhä enemmän byrokraatiatyöhön ja muut sosiaalityön alueet jäävät ilman sosiaalityöntekijää. (Paajanen 2008, 2.)

Suominen (2008) on tutkinut opinnäytetyössään sosiaalityöntekijöiden käsityksiä diakoniatyön roolista auttamistyössä Turun kaupungin alueella. Suominen selvitti, ohjaavatko sosiaalityöntekijät asiakkaita diakoniatyöntekijälle ja millaisia käsityksiä sosiaalityöntekijöillä on diakoniatyön roolista auttamistyössä. Tutkimuksessa selvitettiin myös diakoniatyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyötä sekä sen kehittämistä. Tutkimus toteutettiin vuonna 2006 diakoniatyöhön tulleiden avun hakemusten sekä kuuden sosiaalityöntekijän haastattelujen pohjalta. Tutkimuksessa ilmeni, että sosiaalityöntekijät ohjaavat asiakkaita diakonin luo lähinnä silloin, kun olisi perusteltua auttaa asiakasta, mutta sosiaalitoimen normit ja ohjeistukset eivät anna siihen mahdollisuutta. Sosiaalityöntekijöiden mielestä diakoniatyö nähtiin

sosiaalityön täydentäjänä. Sosiaalityöntekijöiden ja diakonien yhteistyön kehittämiseksi ehdotettiin mm. yhteisiä koulutuspäiviä yhteistyön linjojen luomiseksi sekä esim. yhteisiä toiminnallisia ryhmiä, joihin molemmat osapuolet voisivat tuoda oman erilaisen panoksensa. (Suominen 2008, 3, 22, 49–50.)

Heikkilän ja Ketolan (2010) opinnäytetyötutkimuksessa tutkimuskysymyksenä oli diakonien osaaminen Kelan, työvoimatoimiston ja sosiaalitoimen palveluihin liittyvässä palveluohjauksessa. Tutkimuksessa selvitettiin osaamisen puutetta palveluohjauksessa, työtä helpottavia asioita, lisäkoulutuksen tarvetta sekä työtä vaikeuttavia tekijöitä. (Heikkilä & Ketola 2010, 5, 56.)

Heikkilän ja Ketolan tutkimustuloksista kävi ilmi, että diakoniatyöntekijät tunsivat mielestään huonosti eri virastojen antamat palvelut sekä niissä tehtävät päätökset. Tämä oli heidän mielestään eräs työskentelyä hankaloittava tekijä. He kokivat olevansa lähinnä hengellisen työn tekijöitä, jolloin heille riitti se, että osaavat neuvoa asiakkaita hakemaan apua oikeista paikoista. Työtä koettiin kuitenkin helpottavan, mikäli työntekijällä oli tietoa eri virastojen antamista palveluista ja muilla yhteistyötahoilla puolestaan diakoniatyön sisällöistä. Sosiaalitoimen kanssa tehtävän yhteistyön diakoniatyöntekijät kokivat olevan melko helppoa ja tuttua, kun taas yhteistyö työvoimatoimiston kanssa oli vähäisempää. Diakoniatyöntekijöiden toiveena oli se, että yhteistyötä eri virastojen välillä kehitettäisiin esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia oikean tiedonvälityksen mahdollistamiseksi. (Heikkilä & Ketola 2010, 2, 32, 34–38.)

Tuomela (2010) on tutkinut opinnäytetyössään sosiaalityön ja diakoniatyön yhteistyötä, sen edellytyksiä ja esteitä. Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin heidän näkemystään Mäntyharjun kunnan ja Mäntyharjun seurakunnan diakoniatyön välillä aiemmin tehdystä yhteistyöstä, minkälainen yhteistyö voisi olla mahdollista ja minkälainen yhteistyö olisi parasta niin asiakkaiden kuin työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimukseen osallistuneiden mukaan yhteistyö oli tärkeää, joskin esim. yhteistyökumppanin työn tuntemisen puute on jonkin verran vaikeuttanut yhteistyön tekemistä. (Tuomela 2010, 2, 45, 58, 62.)

Tuomelan (2010) tutkimuksessa haastateltujen mukaan yhteistyötä edesauttavia seikkoja ovat toisen työntekijän tuttuus ja hänen työnsä sekä toimintatapojensa tunteminen. Kotikäyntien, yhteisten tapahtumien sekä työnohjausluonteisten keskustelujen todettiin nouseen tärkeimmiksi yhteistyöehdotuksiksi. Esteitä yhteistyön tekemiselle ei juuri löytynyt. Vain asiakkaan yhteistyökielteisyyttä sekä seurakuntavastaisuus ja ajan puute nähtiin yhteistyön mahdollisiksi esteiksi. Määrällisesti yhteistyötä oli haastateltujen mielestä aika vähän ja satunnaisesti. Kuitenkin vähäinkin yhteistyö oli koettu tärkeäksi. Diakoniatyö koettiin sosiaalityötä joustavammaksi. Sosiaalityöntekijöiden toiveena oli, että he voisivat ohjata asiakkaita diakoniatyön piiriin keskustelemaan esim. jonkin kriisin kohdatessa. (Tuomela 2010, 2, 55–56, 59, 62.)

Jokelan (2011) väitöskirjatutkimuksessa tutkimustehtävänä oli diakoniatyön merkitykset asiakkaiden kokemina. Tutkimuskysymykset olivat: kuinka diakoniatyön asiakastyö muotoutuu, ja millaisia hallinnan käytäntöjä diakoniatyön asiakastyössä ilmenee. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni muun muassa, että asiakkaan ja diakoniatyöntekijän suhde koettiin osittain nöyryyttäväksi ja myös sattumanvaraiseksi. Valinnanvapaus koettiin rajoitetuksi. Sattumanvaraisuutta työhön toi ihmisten tietämättömyys diakoniatyöhön pääsyn mahdollisuudesta, ja se, kuka saa asiansa syvällisempään käsittelyyn. (Jokela 2011, 57, 185–186.)

Asiakkaat tunsivat kuitenkin tullessa kunnioitavasti kohdelluiksi diakoniatyöntekijöiden kanssa asioidessaan. Hengellisen ja henkisen työn arvostus työntekijöiden kohdalla oli ruumiillista avustamista korkeammalle arvostettua. Diakoniatyön rooli koettiin virallista sosiaalityötä paikkaavaksi ja täydentäväksi. Tutkimuksen mukaan juuri tämä saattaa olla syynä diakoniatyöntekijöiden suurempaan kiinnostukseen henkisen ja hengellisen kuin taloudellisen tuen antamisesta. Paikallistasolla diakoniatyöntekijöiden tärkeäksi rooliksi koettiin asiakkaiden puolestapuhujina oleminen. Tutkimus toi esille diakoniatyön kehittämisalueita, ja samalla myös muun sosiaalityön kehittämisen

tarpeen lähinnä asiakkaan vakavasti ottamisen osalta. (Jokela 2011, 187–189, 195–196.)

5 TUTKIMUSPROSESSI

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tarkoituksenamme oli selvittää, millaista sosiaaliaseman ja diakoniatyön yhteistyö Kampin alueella on luonteeltaan, ja mitä kehittämishaasteita siinä voisi olla. Tutkimuksessamme haastattelimme kolmea sosiaaliohjaajaa ja kolmea diakoniatyöntekijää.

Tutkimuksellamme etsimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä on yhteistyö sosiaaliaseman ja diakoniatyön välillä?
2. Miksi yhteistyötä tehdään?
3. Mitkä ovat yhteistyön vahvuuksia? Entä kehittämishaasteita?

Haastattelut olivat avoimia teemahaastatteluja. Kysyimme muun muassa, mitä on sosiaaliaseman ja diakoniatyön välinen yhteistyö Kampin toimipisteen ja Töölön seurakunnan alueella, mitkä ovat yhteistyön vahvuuksia tai kehittämishaasteita sekä miksi, kenen aloitteesta ja missä hengessä yhteistyötä tehdään.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen aineisto voi olla esimerkiksi tekstiä, kuvia, tai niin kuin meidän tutkimuksessamme, äänimateriaalia. Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle sen luonteen vuoksi on, että tutkimusongelmaa voi joutua rajaamaan uudelleen tutkimuksen edetessä. (Eskola & Suoranta 2000, 15–16.) Yleensä laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voida pitää yleispätevinä, sillä ne ovat aina tavalla tai toisella tutkimuksen tekijän omaa tulkintaa (Kiviniemi 2001, 71–72). Myös meidän tutkimuksemme tulokset kertovat vain nimenomaisesta tutkimusta varten kerätystä aineistosta, eikä niitä voida yleistää.

5.2 Tutkimuksen aikataulu ja tutkimusaineisto

Opinnäytetyömme tekemisen aloitimme alustavan aiheen valinnan jälkeen järjestämällä yhteistyötapaamisen Kampin toimipisteessä johtavan sosiaalityöntekijän kanssa keväällä 2010. Yhteistyötapaamisia järjestettiin reilun vuoden ajan ennen varsinaista opinnäytetyön kirjoitusprosessia. Tapaamisissa pohdimme yhdessä opinnäytetyömme tarkkaa aihetta.

Lopulliseen aiheeseemme päädyimme alkuvuodesta 2011 ja aloitimme tutkimuksen tekemisen saman vuoden keväällä käsitteiden määrittelyllä sekä aiempiin tutkimuksiin tutustumalla. Kesän aikana valmistelimme tutkimus- ja haastattelukysymyksiämme ja syksyllä hyväksyimme tutkimussuunnitelmamme koululla. Sen jälkeen lähetimme tutkimuslupahakemuksen Helsingin kaupungille sosiaalihojaajien haastatteluja varten. Tutkimusluvan saimme syksyllä, ja loppuvuodesta aloitimme haastattelujen tekemisen Kampin toimipisteessä.

Joulukuussa 2011 haastattelimme kahta sosiaalihojaajaa, ja kolmannen haastattelun toteutimme tammikuussa 2012. Haastattelut tehtiin Kampin toimipisteessä ja ne olivat yksilöhaastatteluja. Haastattelujen kesto vaihteli vajaasta puolesta tunnista vajaaseen tuntiin.

Töölön seurakuntaan otimme yhteyttä alkuvuodesta 2012. Olimme yhteydessä diakoniatyöntekijöihin ja hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti varmistimme luvan haastatteluihin myös Töölön seurakunnan kirkkoherralta. Tutkimusluvan häneltä saimme sähköpostitse. Sovimme haastattelut diakoniatyöntekijöiden kanssa lyhyellä aikataululla, ja heidän ehdotuksestaan päädyimme yksilöhaastattelujen sijaan ryhmähaastatteluun. Haastattelu tehtiin Töölön seurakunnan diakoniatyön tiloissa ja siihen osallistuivat siis saman aikaisesti kaikki tutkimukseemme osallistuneet kolme diakoniatyöntekijää. Haastattelu kesti noin 45 minuuttia.

Haastateltavista diakoniatyöntekijöillä oli huomattavasti sosiaalihojaajia pidempi kokemus yhteistyöstä seurakunnan ja sosiaaliaseman välillä, kun taas

sosiaaliohjaajat olivat työskennelleet ohjaajan työssä huomattavasti lyhyemmän aikaa. Näin ollen myös heidän kokemuksensa yhteistyöstä oli huomattavasti lyhyemmältä ajalta kuin diakoniatyöntekijöiden.

Olimme laatineet etukäteen kahdeksan avointa haastattelukysymystä, joiden avulla toivoimme saavamme vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastateltavat saivat haastattelukysymykset luettavakseen ja tutustuttavakseen ennen varsinaisia haastatteluja. Itse haastattelutilanteessa varmistimme, että kaikkiin haastattelukysymyksiin saatiin vastauksia, mutta haastattelut olivat kuitenkin vapaamuotoisia eivätkä orjallisesti edenneet haastattelukysymysten mukaan.

Tammikuun lopulla kävimme keräämämme haastatteluaineiston läpi ja litteroimme sen. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 46 sivua. Litteroinnin jälkeen aloitimme aineiston analyysin. Haastattelujen jälkeen litteroidusta haastatteluaineistosta lähdimme etsimään teemoja, jotka tulivat esiin useammassa haastattelussa. Aineiston analysoinnissa käytimme teemoittelua, vaikka analysointimenetelmiä kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin monia (Eskola & Suoranta 2001, 161).

5.3 Aineistoanalyysi

Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaan vastaavia teemoja ja vertaillaan esimerkiksi sitä, kuinka usein tai missä yhteyksissä eri teemat nousevat esiin (Eskola & Suoranta 2001, 161–174). Aineiston analyysissa voidaan käyttää joko deduktiivista eli teorialähtöistä lähestymistapaa tai induktiivista eli aineistolähtöistä lähestymistapaa. Oman tutkimuksemme aineistoina olivat haastattelut, joten tutkimusaineiston analyysissa oli perusteltua käyttää induktiivista lähestymistapaa.

Induktiivinen sisällönanalyysi lähtee liikkeelle yksittäisestä havaintojoukosta. John W. Creswell (2003) määrittelee teoksessaan *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* tutkimuksen

sisällönanalyysin niin, että ensin tutkija kerää tietoa ja aineistoa tutkimustaan varten esimerkiksi haastatteluin. Sitten tutkija esittää aineistonsa pohjalta avoimia kysymyksiä, jotka pyrkivät vastaamaan tutkimusongelmaa, analysoi tutkimuksensa tuloksia esimerkiksi juuri teemoitellen tai luokitellen, etsii mahdollisia yleistyksiä ja lopuksi vertaa mahdollisia tekemiään yleistyksiä tai tutkimustuloksiaan aikaisempiin teorioihin ja aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. (Creswell 2003, 132.)

Ensin erottelimme litteroidusta haastatteluaineistosta tutkimuskysymysten kannalta oleellisen aineiston. Erotellun aineiston jaottelimme eri tutkimuskysymysten alle. Osasta aineistoa saimme samalla vastauksia useampaan tutkimuskysymykseen. Ensimmäisen jaottelun jälkeen etsimme aineistosta usein esiin nousseita teemoja. Esiin nousseille teemoille etsimme vielä yhdistäviä yläteemoja. Lopulta tutkimusaineistostamme nostimme esiin kolme pääteemaa: yhteistyö käytännössä, muutosten vaikutus yhteistyöhön ja työnjako.

Kun pääteemat olivat aineistosta löytyneet, kävimme kaiken haastatteluaineiston uudelleen läpi jakaen sen nyt näiden eri teemojen alle. Tutkimme, mikä teemoissa yhdisti eri vastauksia ja mitkä asiat erosivat toisistaan. Vertasimme Creswellin määritelmän tavoin tutkimustuloksiamme myös aiheen tiimoilta aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida usealla tavalla. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan Hyvän tieteellisen käytännön ohjeissa mainitaan hyvän tieteellisen käytännön mukaista olevan, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Ohjeissa mainitaan myös rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden merkitys tutkimustyössä hyvään tieteelliseen

käytäntöön kuuluvaksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Olemme tutkimusta tehdessämme pyrkineet noudattamaan näitä ohjeita.

Luotettavuuden yksi arviointikriteeri on toistettavuus, mikä ei kuitenkaan meidän opinnäytetyömme kaltaisen tutkimuksen kohdalla ole tavanomaista. Koska tutkimuksessamme lähteet ja aineisto on dokumentoitu asianmukaisesti, olisi tutkimuksen toistaminen kuitenkin mahdollista. Meitä on ollut tutkimusta tekemässä kaksi, mikä osaltaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

Ennen aineiston keräämistä hankimme asianmukaiset tutkimusluvut, kuten tutkimusprosessin kuvauksessa selostimme, sekä selitimme tutkimukseen osallistujille tutkimuksemme tarkoituksen ja menetelmät. Haastattelutilanteen alussa kerroimme myös, miten haastattelut tallennetaan ja miten aineistoa sen jälkeen käsitellään.

Haastateltavien sosiaaliohjaajien valinnassa auttoi Kampin toimipisteen johtava sosiaalityöntekijä. Haastatteluihin pyrittiin valitsemaan sellaisia sosiaaliohjaajia, joilla olisi keskenään mahdollisimman erilaisia kokemuksia yhteistyöstä alueen diakoniatyöntekijöiden kanssa. Kaikki haastateltavat diakoniatyöntekijät ja sosiaaliohjaajat tiesivät, millaisesta tutkimuksesta on kyse.

Lähetimme etukäteen haastateltaville haastattelukysymykset, eli vastaajat olivat haastattelutilanteeseen tullessaan tietoisia haastattelun mahdollisista sisällöistä. Haastattelujen tallennuksista käy ilmi, että koko haastattelu, aloitus ja lopetus, on tallennettu. Olemme myös käyttäneet tutkimuksessamme kaikkea keräämäämme aineistoa, eli emme rajanneet aineistosta mitään tutkimuksen ulkopuolelle.

Litteroidut aineistot nimesimme satunnaisessa järjestyksessä (sosiaaliohjaaja A-C, diakoniatyöntekijä A-C). Litteroinnin jälkeen hävitimme haastattelutallenteet. Äänitteet eivät meidän lisäksi päätyneet kenenkään muun kuultavaksi, joten tutkimukseen osallistuneet henkilöt eivät ole niiden perusteella tunnistettavissa. Tutkimuksen julkaisemisen jälkeen hävitämme

litteroidun aineiston kokonaan. Valmiiseen opinnäytetyöhömmä valitut lainaukset haastatteluista valitsimme siten, ettei niistä tunnista haastateltavia.

Olemme merkinneet lähdeluetteloon kaikki käyttämämme lähteet mahdollisimman asianmukaisesti. Olemme käyttäneet tutkimuksessamme pääasiassa mahdollisimman tuoreita lähteitä. Osa lähteistä on hieman vanhahtavia, mutta niiden kohdalla olemme varmistaneet niiden edelleen olevan asianmukaisia ja luotettavia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Yhteistyö käytännössä

6.1.1 DiaSo-tapaamiset yhteistyön perustana

Kaikki haastattelemamme sosiaaliohjaajat ja diakoniatyöntekijät mainitsivat pääsääntöiseksi Kampin alueen sosiaalitoimen ja diakoniatyön yhteistyötavaksi DiaSo-tapaamiset. Kaikki diakoniatyöntekijät olivat osallistuneet DiaSo-tapaamisiin useamman kerran. Sosiaaliohjaajista puolestaan kaksi oli osallistunut tapaamiseen yhden kerran ja kolmas ei vielä kertaakaan.

DiaSo-tapaamisilla tarkoitetaan diakoniatyön ja sosiaalitoimen yhteistyötapaamisia, joihin osallistuu diakoniatyöntekijöitä Töölön seurakunnasta, Tuomiokirkkoseurakunnasta, Lauttasaaren seurakunnasta sekä Paavalin ja Kallion seurakunnista ja lisäksi Kampin toimipisteen sosiaalityöntekijöitä ja -ohjaajia. Tapaamiset on aloitettu vuonna 2005 Tuomiokirkkoseurakunnan aloitteesta, kun seurakuntien rovastikunnallisessa kokouksessa oli tullut esille tarve sosiaaliaseman kanssa tehtävään yhteistyöhön. Aluksi tapaamisia järjestettiin kerran vuodessa, mutta sittemmin sosiaalitoimen pyynnöstä niitä on alettu järjestää kahdesti vuodessa.

Kaikki haastateltavat pitivät DiaSo-tapaamisia joko hyödyllisinä tai ainakin jonkin verran hyödyllisinä. Diakoniatyöntekijät luonnehtivat DiaSo-tapaamisia melko hyödyllisiksi. Diakoniatyöntekijät arvioivat tapaamisia hieman hyödyllisemmiksi kuin sosiaaliohjaajat. Erittäin hyväksi koettiin tapaamisten selkeä rakenne, joka mahdollistaa uudenlaisten yhteistyökuvioiden syntymisen silloin kun siihen on tarvetta. Diakoniatyöntekijät toivat vahvasti esiin tiedon välittämisen puolin ja toisin sosiaaliaseman kanssa sekä työntekijöiden tapaamisen kasvotusten. Toive DiaSo-tapaamisten kaltaisista yhteistyötapaamisista nousi monesta aikaisemmin tehdystä tutkimuksestakin (esim. Jokela 2011, 38). Suomisenkin (2008) mukaan tämän kaltainen

järjestelmällisyys sosiaalitoimen ja diakoniatyön yhteistyössä olisi kumppanuuden kannalta tärkeää (Suominen 2008, 65).

Paajanen (2008) toteaa pro gradu –tutkielmassaan, että yhteistyökumppanin tunteminen ja nimen ja kasvojen yhdistäminen vaikutti hänen haastattelemiensa sosiaalityöntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden mielestä myönteisesti mahdolliseen yhteydenottoon. (Paajanen 2008, 49.) Sama näkemys nousi esiin myös Heikkilän ja Ketosen (2010) tutkimuksessa (Heikkilä & Ketonen 2010, 35). Tuomelan (2010) tutkimuksessa haastateltujen mielestä yhteistyökumppanin sekä hänen toimintatapojensa tunteminen edesauttavat yhteistyötä (Tuomela 2010, 2). Sama ajatus tuli esiin myös useassa tekemässämme haastattelusta. Työntekijät kokivat, että on helpompi ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijään tai sosiaaliohjaajaan, jos osaa yhdistää nimeen tutut kasvot.

6.1.2 Yhteydenpito ja yhteistyömuodot

Sosiaaliohjaajien näkemys oli, että yhteydenotot tulevat pääasiassa diakoniatyön puolelta. Saman tuloksen sai Tuomela (2010) tutkimuksessaan (Tuomela 2010, 57). Diakoniatyöntekijät taas olivat sitä mieltä, että puolin ja toisin ollaan tarvittaessa yhteydessä. Kaikki toivat esiin, että yhteistyötä DiaSo-tapaamisten ulkopuolella tehdään tällä hetkellä hyvin vähän.

Joskus tulee jotain soittoja, mutta enemmän se on sitä, että me ohjataan sinne (sosiaaliasemalle). –Diakoniatyöntekijä B

Sosiaaliohjaajat kokivat yhteydenpidon diakoniatyöntekijöihin haasteellisena. Yhteydenpitoa vaikeuttavia asioita sosiaaliohjaajat kertoivat olevan esimerkiksi sen, etteivät he tunne diakoniatyöntekijöitä ja työaika on vähän. He arvelivat, että puolin ja toisin voi olla vaikea saada yhteyttä. Diakoniatyöntekijöiden puolelta ei ilmennyt, että he olisivat kokeneet yhteyden saamisen sosiaaliohjaajiin haastavaksi, sosiaaliohjaajat sen sijaan arvelivat asian olevan niin.

Diakoniatyöntekijöiden yhteinen näkemys oli, että nykyisin he tekevät aika harvakseltaan yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa yksittäisten asiakkaiden asioissa. Enemmänkin yksittäisten asiakkaiden kohdalla diakoniatyöntekijät kokivat yhteistyön olevan asiakkaiden ohjaamista diakoniatoimistosta sosiaaliasemalle, kuten Lindmanin ja Siekkelin (2007) opinnäytetyötutkimuksessakin tuli esiin (Lindman & Siekkeli 2007, 2), tai yhteyden ottamista sosiaaliasemalle esimerkiksi ajanvarausta varten asiakkaan luvalla tai hänen kanssaan.

Diakoniatyöntekijät kertoivatkin asiakkaiden toisinaan hakeutuvan helpommin heidän vastaanotolleen kuin sosiaaliasemalle. Varsinaista syytä he eivät osanneet sanoa, mutta arvelivat, että kynnyks tulla diakoniatoimistoon on usein matalampi kuin sosiaaliasemalla asiointiin, mikä olikin ainakin Jokelan (2011) tutkimuksessa myös asiakkaiden näkemys (Jokela 2011, 157).

Joidenkin asiakkaiden kohdalla vois varmaan olla hyvä, että siinä ois se diakoni mukana. (Sosiaaliohjaaja C)

Diakoniatyöntekijät arvelivat, etteivät asiakkaat useinkaan kerro sosiaaliasemalla olevansa diakoniatyön asiakkaita, kun taas diakoniatyöntekijälle kerrotaan useammin asiakkuudesta sosiaaliasemalla. Saman totesi Tuomela (2010) tutkimuksessaan (Tuomela 2010, 65). Myös sosiaaliohjaajien haastatteluista ilmeni, että on vaikea tietää, ketkä ovat diakoniatyön asiakkaita, koska he eivät useinkaan puhu asiasta. Tällöin on vaikeaa lähteä sosiaaliasemalta tekemään yhteistyötä diakoniatyön kanssa yksittäisen asiakkaan asioissa.

Yhteinen näkemys kaikille haastateltaville kuitenkin oli, että yhteisiä asiakkaita on paljon. Sosiaaliohjaajista kaksi toi Tuomelan (2010) tutkimuksen tavoin esiin vaitiolovelvollisuuden, joka estää ottamasta yhteyttä diakoniatyöhön yhteistyöasioissa, vaikka tietäisikin asiakkaalla olevan asiakkuuden myös siellä. (Tuomela 2010, 61) Haastattelemamme työntekijät eivät kuitenkaan nähneet sitä ongelmaksi.

Yhteistyö yksittäisten asiakkaiden kohdalla liittyi useimmiten toisen luo ohjaamiseen. Sekä diakoniatyöntekijät että jotkut sosiaaliohjaajista kertoivat avustaneensa jonkin verran yksittäisiä asiakkaita taloudellisesti yhdessä.

Sosiaaliohjaajista kaksi mainitsi yhdeksi merkittäväksi yhteistyömuodoksi sosiaaliaseman ja seurakunnan välillä asumisneuvoja-hankkeen. He olivat sitä mieltä, että diakoniatyöntekijöillä on enemmän yhteistyötä asumisneuvojan kanssa kuin sosiaaliohjaajien kanssa. Diakoniatyöntekijät eivät maininneet asumisneuvoja-hanketta.

Yhteistyö seurakunnan ja sosiaaliaseman välillä ei kuitenkaan ole ollut pelkästään taloudellista auttamista. Diakoniatyöntekijät ottivat esiin DiaSo-tapaamisista lähtöisin olevia yhteistyömuotoja, muun muassa leirejä ja etsivän sosiaalityön Aamupuuro-hankkeen, joka alkoi jo vuonna 2007 ja siirtyi keväällä 2010 Tuomiokirkkoseurakunnan alueelle. Diakoniatyöntekijät kertoivat useita hyviä yhteistyökokemuksiaan menneiltä ajoilta, mutta olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, ettei tällä hetkellä ole tarvetta enemmän yhteistyölle. Tarpeen ilmetessä he kuitenkin tekisivät mielellään yhteistyötä sosiaaliaseman kanssa.

6.2 Muutosten vaikutus yhteistyöhön

Tutkimushetkellä sekä diakoniatyössä että sosiaaliasemalla oli juuri tapahtunut tai tapahtumassa suuria muutoksia (seurakuntien rovastikunnan laajentuminen, seurakuntien yhdistäminen ja sosiaalitoimen organisaatiomuutos). Monesta haastattelusta kävi ilmi, että osittain muutosten vuoksi sosiaaliaseman ja diakoniatyötoimen yhteistyö hakee tällä hetkellä muotoaan, mutta molemmat osapuolet kertoivat tekevänsä mielellään yhteistyötä jatkossakin.

*Tavallaan eletään nyt semmosta etsikkoaikaa tässä yhteistyössä.
(Diakoniatyöntekijä A)*

Kaikissa haastatteluissa tuli esiin muutos. Muutoksia on ollut organisaatioissa, henkilöstössä ja resursseissa. Viime aikoina tapahtuneet suuret muutokset ovat

vieneet voimavaroja muuhun kuin omaan työhön keskittymisestä. Useasta haastattelusta kävi ilmi, että vuoden vaihteen aikaan keskitytään enemmän oman perustyön ja siihen liittyvien muutosten hallitsemiseen, ja myöhemmin keväällä järjestettävässä DiaSo-tapaamisessa on taas aika miettiä uusia yhteistyökuvioita.

Sosiaalitoimen rakenteen muutos on muuttanut myös tätä yhteistyötä. - - Meidän työ on pysynyt aika samanlaisena. (Diakoniatyöntekijä B)

Helsingin seurakuntien rajoja on uudistettu ja myös Töölön seurakunta on laajentunut. Samoin Helsingin sosiaalivirastossa toteutettiin vuoden vaihteessa uusi organisaatiomuutos. Työntekijät kokivat, että muutosten vuoksi yhteistyössä eletään vähän kuin ”etsikkoaikaa”, ja että juuri tällä hetkellä ovat ”palikat vähän sekaisin”.

Muutokset vaikuttavatkin suurelta haasteelta tällä hetkellä. Useat työntekijät kokivat muutosten vievän voimavaroja siinä määrin, että erilaisten uusien yhteistyömuotojen kehittäminen tuntui haastatteluhetkellä tarpeettomalta ajatukselta.

Työntekijät antoivat ymmärtää kuitenkin olevansa avoimia uusille yhteistyömahdollisuuksille tarpeen tullen. Yhteisistä tapaamisista kaikki työntekijät halusivat pitää kiinni, ja kevään tapaamista odotettiin myönteisellä mielellä sekä diakoniatyössä että sosiaaliasemalla. Myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön on selvästi yksi sen vahvuuksista.

6.3 Työnjako

6.3.1 Yhteistyötä hyvässä hengessä asiakkaan parhaaksi

Ainaki toivon sit et niinku saatas yhdessäki sellasia ratkasuja aikaan, et se helpottais asiakkaan tilannetta tai saatas joku ongelma ratkastua sillä yhteistyöllä. (Sosiaaliohjaaja A)

Haastatteluissa kysyttäessä, millaisessa hengessä yhteistyötä tehdään, kaikki haastateltavat toivat esiin saman asian: yhteistyötä tehdään hyvässä hengessä. Sosiaaliohjaajat kokivat, ettei yhteistyöhön liity asenteita ja yhteistyötä tehdään ja tehtäisiin silloin kun se on asiakkaalle tarpeen.

Diakoniatyöntekijöiden mielestä jotkut sosiaaliaseman työntekijöistä eivät mielellään tee yhteistyötä kirkon kanssa. Kuitenkin he kokivat, etteivät asenteet näy käytännön työssä, vaan asiakkaan asioissa kaikilla työntekijöillä on aina ollut myönteinen asenne.

*Ja jos jonkun asiakkaan kanssa tehdään töitä niin kyllähän se asenne on aina myönteinen, siinähan on se kaikkien yhteinen hyvä.
-- Ainakaan käytännön työssä mä en oo koskaan mihinkään negatiiviseen törmänny. (Diakoniatyöntekijä B)*

Kaikki haastatellut kokivat molempien osapuolten arvostavan toistensa työtä ja pitivät sitä tärkeänä. Se vaikutti yhteistyön henkeen positiivisesti. Myös Paajasen (2008) tutkimuksessa työn arvostaminen nähtiin tärkeäksi yhteistyön kannalta (Paajanen 2008, 52).

Oon kyllä ihan kiitosta saanu sieltä (diakonian) puolelta niinku yhteistyöstä ja näin, että on jääny niinku sellanen hyvä mieli itellekin siitä sitten. (Sosiaaliohjaaja A)

Sosiaaliohjaajista yhden yhteistyökokemukset alueen diakoniatyöntekijöiden kanssa rajoittuivat pelkästään DiaSo-tapaamisiin. Kaksi sosiaaliohjaajista mainitsi, että on hyvä ja mielenkiintoista tietää diakoniatyöntekijöidenkin näkemystä alueen asiakaskunnasta ja että yhteistyössä saa kokonaisvaltaisemman kuvan asiakkaan elämäntilanteesta. Myös diakoniatyöntekijät kokivat, että yhteistyö auttaa näkemään asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisemmin tai selkeämmin.

Ihan hyödyllistä on tietää, mikä heidän näkemys on esimerkiksi asiakaskunnasta. (Diakoniatyöntekijä B)

Kun diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin, miksi yhteistyötä sosiaaliaseman kanssa tehdään, tuli esiin kolme yhteistä ajatusta: näkemys asiakkaan tilanteesta

selkiintyy, yhteistyö helpottaa kumpaakin auttajatahoa ja yhteistyötä tehdään yksinkertaisesti asiakkaan hyväksi.

En usko, että koskaan voidaan liikaa asiakkaan hyväksi tehdä yhteistyötä. (diakoniatyöntekijä A)

Diakoniatyöntekijät olivat myös sitä mieltä, että monet hakeutuvat helpommin diakoniatyöntekijän luokse kuin sosiaaliasemalle. Yhtenä merkittävä yhteistyömuotona he pitivät asiakkaiden ohjaamista diakoniatyöstä sosiaaliasemalle. Diakoniatyöntekijät arvelivat asiakkaiden saavan helpommin ajan ja aikaa diakoniatyöntekijältä. Syynä tähän he arvelivat olevan diakoniatyöntekijöiden sosiaaliohjaajia paremman tavoitettavuuden ja kiireettömyyden. Sama nousi esiin Jokelankin (2011) tutkimuksessa (Jokela 2011, 155).

Sekä sosiaaliohjaajat että diakoniatyöntekijät arvelivat asiakkaan hakevan diakoniatyöntekijän luota ja sosiaaliasemalta erilaista tukea. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että asiakkaat saattoivat kokea voivansa keskustella diakoniatyöntekijän kanssa enemmän ja vapaammin kuin sosiaaliaseman työntekijän kanssa. Myös Heikkilän ja Ketolan (2010) tutkimuksesta varten haastatellut diakoniatyöntekijät näkivät asiakkaalle olevan helpompaa kertoa elämäntilanteestaan ja asioistaan diakoniatyöntekijöille kuin muille viranomaisille (Heikkilä & Ketola 2010, 34). Yhtä mieltä kaikki olivat myös siitä, että taloudellisen tuen antaminen on ensisijaisesti sosiaalitoimen tehtävä.

Kun asiakas tänne tulee niin yleensä sillä on joku semmonen talouteen liittyvä tai tämmönen asia minkä vuoksi täällä ollaan, mut siellä (diakoniatyössä) pystyy taas vähän enemmän keskittymään siihen toiseen puoleen. (Sosiaaliohjaaja B)

Sosiaaliohjaajien vastauksissa oli keskenään jonkin verran hajontaa. Kaikki kuitenkin arvelivat, että asiakaskunta on paljolti sama diakoniatyössä ja sosiaaliasemalla. Sosiaaliohjaajat kertoivat ohjaavansa asiakkaita tarpeen mukaan kolmannen sektorin palveluihin sellaisissa asioissa, joissa he itse eivät voi auttaa.

Kukaan haastateltavista ei nähnyt diakoniatyön varsinaisesti paikkaavan sosiaaliasemalla tehtävää työtä, kuten esimerkiksi Jokelan (2011) väitöskirjatutkimuksessa, vaan ehkä enemmänkin Suomisen (2008) opinnäytetyön tulosten tavoin diakoniatyön nähtiin jollakin tavoin täydentävän sosiaaliasemalla tehtävää työtä (Jokela 2011, 54; Suominen 2008, 3). Paajasen (2008) tutkimuksessa sosiaalityöntekijät toivoivat diakoniatyön paikkaavan heidän työtään mitä meidän tutkimuksessamme ei tullut esiin. Sen sijaan yhteneväisyytenä Paajasen (2008) tutkimukseen oli se, että sosiaaliohjaajat toivoisivat diakoniatyöltä asiakkaiden konkreettista auttamista ja ”rinnalla kulkemista”. (Paajanen 2008, 2.)

Meidänkin tekemisämme haastatteluissa diakoniatyön tehtävä nähtiin asiakkaan rohkaisemiseksi, tukemiseksi ja konkreettisissa asioissa auttamiseksi. Sosiaaliohjaajat kokivat voivansa ohjata asiakkaita diakoniatyöntekijän luokse esimerkiksi keskustelemaan erilaisista asioista. Tätä toivoivat myös Tuomelan (2010) tutkimuksessa haastatellut sosiaalityöntekijät (Tuomela 2010, 59). Sosiaaliohjaajat luonnehtivat diakoniatyöntekijän roolia esimerkiksi asiakkaan rinnalla kulkijaksi, minkä taas ei nähty kuuluvan sosiaaliohjaajan rooliin.

Eihän tää ohjaajan työ todellakaan mitään siinä ihmisen arjessa mukana kulkemista oo. - - Siellä varmaan siitä ihmisen arjesta diakonilla saattaa olla hyvinki paljon tietoa. (Sosiaaliohjaaja C)

Sosiaaliohjaajat kokivatkin diakoniatyöntekijöillä olevan kokonaisvaltaisemman kuvan asiakkaiden elämäntilanteista kuin sosiaaliohjaajilla. Lindmanin ja Siekkelin (2007) tutkimuksen mukaan näin todellakin näyttäisi olevan. Heidän mukaansa diakoniatyöntekijöiden vastaanotolla asiakkaiden tarpeisiin vastataan usein keskusteluavulla. (Lindman & Siekkeli 2007, 48.) Töölön diakoniatyöntekijätkin kokivat asiakkaiden hakeutuvan mielellään heidän luokseen juuri esimerkiksi kiirettömään keskusteluun. He kokivat myös asiakkaiden voivan puhua vapaammin diakoniatyöntekijän luona. Oman roolinsa he näkivät myös asiakkaiden tukijana, kun heidän omat voimavaransa eivät riitä omien asioiden hoitamiseen yksin. Diakoniatyöntekijät kuvasivat diakoniatyöntekijän apua myös sanoilla ”henkinen potku”. Tältä osin he näkivät

diakoniatyön täydentävän sosiaaliasemalla tehtävää asiakastyötä, tai ainakin töytäisevän sinne suuntaan.

*Diakoniatyöntekijä voi olla vähän niinkun sellanen rohkaisija ja vahvistaja ottamaan yhteyttä sinne sosiaalitoimeen.
(Diakoniatyöntekijä C)*

6.3.2 Toisten työn tunteminen

Työntekijöiden ja yhteistyökumppanin työn tunteminen koettiin yhteistyön kannalta hyvin merkittäväksi, kuten myös Paajasen (2008) tutkimuksessa (Paajanen 2008, 49). Työntekijät kokivat, että toisiin on helpompi ottaa yhteyttä tavattuun heidän. DiaSo-tapaamisia haastateltavat pitivät hyvinä myös siitä syystä, että siellä työntekijät pystyivät tapaamaan toisiaan. He kokivat myös tapaamisten säännöllisyyden tärkeäksi.

Paajasen (2008) ja Suomisen (2008) tutkimuksissa diakonia- ja sosiaalityöntekijät toivoivat yhteisiä tapaamisia ja yhteisten linjojen luomista sekä selkeitä pelisääntöjä yhteistyöhön (Paajanen 2008, 75; Suominen 2008, 50–53). Samankaltaisia toiveita esittivät myös Heikkilän ja Ketolan (2010) haastattelemat diakoniatyöntekijät (Heikkilä & Ketola 2010, 37). DiaSo-tapaamisten vuoksi sekä Kampin alueen sosiaaliohjaajat että Töölön seurakunnan diakoniatyöntekijät kokivat tämän toteutuvan omassa työssään.

Kuten Heikkilän ja Ketolan (2010) tutkimuksessakin todettiin, yhteistyökumppanin työn tunteminen koettiin tärkeäksi (Heikkilä & Ketola 2010, 38) myös Kampin ja Töölön alueella. Työntekijät kokivat myös tuntevansa toistensa työtä kohtalaisen hyvin. Jokelan (2011) tutkimuksessa nousi esiin, että diakoniatyöntekijät tunsivat huonosti eri virastojen antamia palveluita (Jokela 2011, 2). Myös haastattelemistamme sosiaaliohjaajista jotkut kokivat, että diakoniatyöntekijät voisivat tuntea sosiaaliasemalla tehtävää toimeentulotukityötä hieman paremmin ja että he itse haluaisivat lisää tietoa diakoniatyöstä.

Diakoniatyöntekijätkin kokivat sosiaaliohjaajien tietämyksen diakoniatyöstä vaihtelevaksi. Kysyttäessä diakoniatyöntekijöiltä, tietävätkö sosiaaliohjaajat heidän käsityksensä mukaan, mitä on diakoniatyö, vastaus oli: ”Osa tietää, osa ei. Osaan tietää, osaan ei.” Samansuuntaisia tuloksia sai Suominen (2008) tutkimuksessaan (Suominen 2008, 52). Diakoniatyöntekijöiden vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että työtä tunnettiin tarpeeksi hyvin, jotta se voitiin nähdä enemmänkin vahvuutena kuin kehittämishaasteena.

Yhteistä haastateltaville oli, että diakoniatyön ja sosiaaliasemalla tehtävän työn koettiin olevan luonteeltaan erilaisia. Samaa mieltä kaikki olivat siitä, että taloudellisen avun saa ensisijaisesti sosiaaliasemalta ja että molemmilla tahoilla tiedetään, minkälaisissa asioissa kannattaa, voi ja pitää hakeutua toisen asiakkaaksi.

He tietää suurinpiirtein, mitkä on ne meidän työn mahdollisuudet ja me ollaan myös luotu näitä yhteisiä pelisääntöjä juuri näiden kokouksien (DiaSo) kautta. –Diakoniatyöntekijä A

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tutkimuksen tekemisestä ja tutkimustuloksista

Mielenkiintoista on, että toisaalta työntekijät olivat sitä mieltä, ettei yhteistyötä juurikaan ole tällä hetkellä, ja toisaalta yhteistyön kuitenkin arvioitiin olevan hyvää ja hyödyllistä. Osaltaan sen varmasti selittää yhteistyön hyvä henki ja aikaisemmat hyvät kokemukset yhteistyöstä. Yhteistyötä ei myöskään toivottu tällä hetkellä enempää.

Varsinkin sosiaaliohjaajien oli haastattelutilanteiden alussa vaikea nähdä juuri mitään yhteistyötä olevan. Haastattelujen edetessä he kuitenkin kertoivat yhteistyöstä monenlaisia asioita. Tämä kertoo ehkä siitä, ettei yhteistyölle ehditä uhrata paljoa ajatuksia perustyössä. Diakoniatyöntekijät taas osasivat heti kertoa yhteistyöstä enemmän osittain ehkä siksi, että he ohjaavat asiakkaita niin usein sosiaaliasemalle ja kuulevat asiakkaiden kokemuksia tapaamisista sosiaaliohjaajien ja –työntekijöiden kanssa.

Haastattelemillemme sosiaaliohjaajille tuntui olevan selvää, ettei asiakkaita saa ohjata hakemaan taloudellista apua seurakunnasta, mutta toisaalta haastatteluista välittyi ajatus siitäkin, että heidän kokemuksensa mukaan asiakas voi saada diakoniatyöltä muutakin sellaista apua, jota sosiaaliasemalta ei saa (keskusteluapua, sielunhoitoa). He kertoivat voivansa ohjata asiakasta hakemaan apua myös diakoniatoimistosta. Kuitenkaan kukaan haastattelemistamme sosiaaliohjaajista ei todellisuudessa ohjannut asiakkaita diakonian piiriin. Jokela (2011) nosti tutkimuksessaan esiin huolenaiheenaan juuri sen, että tällaisissa tilanteissa asiakkaat voivat jäädä ilman tärkeää tukea (Jokela 2011, 166).

Miksi asiakkaita sitten ei todellisuudessa tunnuta ohjaavan sosiaaliasemalta diakoniatyöntekijän luokse, vaikka mahdollisuutta siihen pidetään hyvänä ja tärkeänä? Ehkä kyse on siitä, ettei toisen työmuodon toimintaperiaatteita

tunneta kunnolla. Taustalla saattavat myös vaikuttaa omat asenteet seurakuntaa kohtaan tai jonkinlainen pelko asiakkaan suhtautumisesta. Vastauksia tähän emme haastatteluista saaneet.

Sosiaaliasemalla tehtävä työ näyttäytyy siis diakoniatyöntekijöiden arjessa asiakkaiden kautta paljon useammin kuin diakoniatyö sosiaaliohjaajien arkityössä. Tästä varmasti johtuu myös, että diakoniatyöntekijät eivät nähneet haasteena sitä, etteivät asiakkaat välttämättä kerro sosiaaliasemalla yhteydestään diakoniatyöhön, kun taas sosiaaliohjaajat näin kokivat.

DiaSo-tapaamisista puhuttiin paljon. Ne ovat suuri tekijä siinä, että yhteistyöhön suhtaudutaan niin myönteisesti. Henkilöstö- ja rakennemuutoksista huolimatta järjestettävät tapaamiset antavat jatkuvuuden tunnetta yhteistyöhön sekä tarjoavat jonkinlaisen perustan yhteistyölle. Se, että diakoniatyöntekijät arvioivat DiaSo-tapaamisia hieman tärkeämmiksi kuin sosiaaliohjaajat saattaa johtua siitä, että diakoniatyöntekijöillä oli kuitenkin sosiaaliohjaajia pidempi kokemus yhteistyöstä ja he olivat osallistuneet DiaSo-tapaamisiin huomattavasti useammin. Sosiaaliaseman puolelta tulleesta ehdotuksesta tapaamisia järjestetään nykyisin kahdesti vuodessa aikaisemman yhden kerran sijaan, mikä kuitenkin kertoo siitä, että tapaamisten merkityksellisyys nähtiin myös sosiaaliasemalla.

*Sil (DiaSo) on niinkun selkeet rakenteet, miten toimitaan yhdessä, ja niistä voi sitten aina syntyä jotakin, tai sitten ei.
(Diakoniatyöntekijä B)*

Tapaamiset tarjoavat pysyvyyttä, vaikka ihmiset ja organisaatiot ympärillä muuttuvat. Nämä tapaamiset ovat aiemmin olleet pohjana monelle alkaneelle yhteistyömuodolle Kampin toimipisteen ja seurakunnan diakoniatyön välillä, ja ovat sitä varmasti jatkossakin.

DiaSo-tapaamisista puhuttaessa nousi esiin pelkästään positiivisia kokemuksia. Saman tapaisia yhteistyötapaamisia toivoivat diakoniatyöntekijät Paajasen (2008) tutkimuksessakin (Paajanen 2008, 75). Säännölliset tapaamiset olisivat varmasti hyvä pohja yhteistyölle millä tahansa alueella.

Vaikka tutkimuksemme tuloksia ei voida yleistää koskemaan yhteistyötä minkään muun seurakunnan ja sosiaaliaseman välillä, huomasimme samojen teemojen nousseen esiin myös monista aikaisemista tutkimuksista, huolimatta esimerkiksi siitä, missä kaupungeissa ne oli tehty. Monessa aikaisemmassa tutkimuksessa mainittiin yhteistyökumppanin työn tuntemisen tärkeys, ja se, että usein siinä olisi kehittämisen tarvetta. Sama asia nousi esiin myös meidän aineistostamme. Kehittämishaasteita yhteistyölle tosin meidän tutkimusaineistossamme tuli esiin mielestämme yllättävän vähän, mihin varmasti vaikutti vahva muutoksen ilmapiiri. Jos yhteistyötä ei ole voimia tai tarvetta tällä hetkellä kehittää, on vaikea nimetä mitään kehittämishaasteitakaan.

Erilaisista muutoksista johtuen tutkimusajankohtaamme voisi luonnehtia hieman huonoksi. Jos tutkimuksemme tekisi uudelleen esimerkiksi vuoden kuluttua, saattaisivat tutkimustulokset olla toisenlaisia, koska silloin eivät olisi ”palikat niin sekaisin” ja jaksamista riittäisi ehkä oman perustyön ohella taas erilaisten yhteistyökuvioidenkin pohtimiseen. Töölön seurakunnan diakoniatyöntekijät ja Kampin toimipisteen sosiaalihoaja ja -työntekijät kokoontuvat seuraavan kerran DiaSo-tapaamiseen myöhemmin keväällä, minkä jälkeen selvinnee, millaisia uusia yhteistyömuotoja mahdollisesti tulevaisuudessa voisi olla ja mihin suuntaan yhteistyötä lähdetään kehittämään.

Yksi merkittävä muutos, joka monessa haastattelussa tuli esiin, on resurssien pieneneminen. Voimmekin Tuomelan (2010) tavoin todeta, että resursseja vähennettäessä yhteistyö nousee entistä tärkeämmäksi, jotta ilman päällekkäisyyksiä voidaan yhdessä työskennellä niin, että asiakas saa parhaan mahdollisen avun (Tuomela 2010, 64). Jaettu vastuu on puolikas vastuu.

7.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Ennen opinnäytetyömme aloittamista ei kummallakaan meistä ollut tutkimuksen tekemisestä minkäänlaista kokemusta, eikä oikeastaan käsitystäkään. Tutkimuksen tekemistä käsiteltiin opinnoissamme hyvin alkuvaiheessa, jolloin oman tutkimuksen tekeminen ei tuntunut vielä lainkaan ajankohtaiselta. Myös opinnäytetyötapaamiset koulun puolella alkoivat hyvin aikaisessa vaiheessa, jolloin tutkimuksen tekemiseen tuntui haastavalta orientoitua.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi. Kaiken kaikkiaan prosessi kesti yli kaksi vuotta ja sinä aikana aihe muotoutui hiljalleen lopulliseen muotoonsa. Opinnäytetyön ohjaajien vaihtuminen useampaan kertaan prosessin alkupuolella hankaloitti tutkimuksen alkuun saattamista. Alkukokouksista huolimatta opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisaa ja palkitsevaa.

Pitkäkestoinen yhteistyö ohjaavan opettajan kanssa alusta asti olisi varmasti jouduttanut tutkimuksemme valmistumista, ja kun viimein saimme opinnäytetyöllemme pysyvän ohjaajan, tutkimusprosessi lähtikin käyntiin joutuisammin. Myös haastattelut saatiin toteutumaan lopulta nopeassa aikataulussa, josta suuri kiitos haastattelemillemme diakoniatyöntekijöille ja sosiaaliohjaajille, Töölön seurakunnalle sekä Kampin toimipisteelle.

Mitä annettavaa koko opinnäytetyöprosessilla sitten on meille ollut ammatillisen kasvumme kannalta? Sosionomin (AMK) ja sosionomi-diakonin (AMK) opintomme eivät varsinaisesti huipentuneet opinnäytetyön tekemiseen, vaan tutkimusta on tehty opintojen aikana. Siksi opinnäytetyön tekemisen merkitystä ammatilliselle kasvulle on vaikea erottaa muusta koulutuksesta. Koulutus kokonaisuudessaan, opinnäytetyön tekeminen mukaan lukien, on antanut hyvät tiedot ja taidot sekä ymmärrystä ja valmiuksia sosiaalialan työtehtäviin jatkossa. Meidän molempien tietoisuus oikeasta alan valinnasta on vahvistunut tänä aikana, ja sanomattakin on selvää, että nyt loppuvaiheessa oleva

opinnäytetyöprosessi on opettanut pitkäjänteisyyttä, mistä varmasti on hyötyä tulevaisuudessakin yhä työskennellessämme sosiaalityön kentällä.

Yhteistyömme opinnäytetyöprosessin aikana on sujunut hyvin. Olemme jakaneet tehtäviä tasapuolisesti molempien toiveet ja aikaisempi tietämys huomioon ottaen. Olemme pystyneet sopimaan aikataulut, lähdeostosten hankinnat sekä työmme sisältöön liittyvät asiat yhteisymmärryksessä. Opinnäytetyötä olemme tehneet koko ajan yhdessä niin, ettei mikään osa-alue ole jäänyt vain toisen harteille.

Lisäksi työtämme on konkreettisesti helpottanut samankaltainen kirjoitustyyliimme. Molempien kirjoittamat tekstit ovat sopineet yhteen vaivatta. Näiden suhteellisen konkreettisten seikkojen lisäksi suureksi hyödyksi on ollut samankaltainen arvomaailmamme sekä elämäkatsomuksemme. Yhteistyöhömmme opinnäytetyöprosessin aikana ei varmastikaan ole voinut olla vaikuttamatta se, että olemme äiti ja tytär. Se on toisinaan tuonut prosessiin oman haasteensa, mutta se on ollut myös voimavara.

Tutkimuksemme aihe on ollut hyödyllinen meille molemmille. Toinen meistä on jo työskennellyt sosiaaliasemalla sosiaaliohjaajana ja toinen saa pätevyyden diakoniatyöntekijän työhön. Ainakin tiedämme tämän tutkimuksen tehtyämmme paremmin, miksi sosiaaliohjaajien ja diakoniatyöntekijöiden yhteistyöllä voisi olla jotain annettavaa asiakkaalle, sillä kuten eräs haastattemistamme diakoniatyöntekijöistäkin totesi: ”Kummallakin on halu ja tarve auttaa ihmisiä eteenpäin heidän ongelmissaan. Samat päämäärät meillä on.”

LÄHTEET

- Borgman, Merja; Dal Maso, Riitta; Hakonen, Sinikka; Honkakoski, Arja & Lyhty, Tuomo 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan amk-koulutuksen verkoston raportti.
- Creswell, John W. 2003. Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches. London: Sage.
- Diakoniatyön ja diakonian viranhaltijoiden mallijohtosääntö 2011. Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli 14.1.2011.
http://www.helsinginhiippakunta.evl.fi/koulutus_ja_toiminta/diakonia-ja_yhteiskuntatyo_kans/diakoniatyon-ja-diakoniam-viranh/
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Góthoni, Raili & Jantunen Eila 2011. Artikkelit Diakoniatyön käsitteitä. Teoksessa Diakoniam tutkimus 2/2011. Lahti: Diakoniam tutkimuksen seura.
- Heikkilä, Heidi-Maria & Ketola, Maarit 2010. Riittävätkö diakoniatyöntekijöiden valmiudet? Porin seurakuntien diakoniatyöntekijöiden arvio osaamisestaan sekä yhteistyötarpeistaan kansaneläkelaitoksen, työvoimatoimiston ja sosiaalitoimen kanssa. Pori: Diakoniam ammattikorkeakoulu.
- Henttonen, Kai 1997. Voiko sen tehdä toisinkin? Diakoniam tiedeen lähtökohdat ja valinnat. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.
- Honkakoski, Arja 2005. Sosiaaliohjauksen käsite – jäännös vai mahdollisuus sosionomin (AMK) koulutuksen jäsentäjänä? Janus 2/2005. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 211–217.
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Juhila, Kirsi 2002. Sosiaalityö marginaalissa. Teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.). Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 11–19.

- Juhila, Kirsi 2008. Aikuisuus sosiaalityössä Teoksessa Sosiaalityö aikuisten parissa. Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.). Tampere: Vastapaino, 82–108.
- Kananoja Aulikki 2010a. Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 21–28.
- Kananoja, Aulikki 2010b. Sosiaalityön asiakastyön menetelmät ja orientaatiot. Asiakastyön yleiset lähtökohdat. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 119–138.
- Karjalainen, Pekka 2010. Aikuissosiaalityö. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 197–213.
- Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993. KJ 4:3.
- Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Koskinen, Anna-Kaisa 2007. ”Vaihtoehtoinen tarina”: Mitä on sosiaalinen muutostyö? Helsinki: Heikki Waris-instituutti.
- Laki toimeentulotuesta 1412/1997.
- Lindman, Mirva & Siekkeli, Saara 2007. Kuka? Mitä? Miten? Näkemyksiä diakoniatyön asiakkuudesta ja diakoniatyöntekijöiden ammatillisista valmiuksista. Opinnäytetyö. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Malkavaara, Mikko 2000. Diakonian, teologian ja diakonian teologian murrokset. Teoksessa Heikkilä, Matti; Karjalainen, Jouko & Malkavaara, Mikko (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Kirkkopalvelujen julkaisu nro 5. Helsinki: Kirkkopalvelut, 50–51.
- Marjamäki, Pirjo 2010. Tutkiminen ja kehittäminen sosiaalialalla. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 345–380.
- Niemi, Leena 2008. Sosionomin (AMK) paikantamishistoriaa. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen vakiintuminen. Teoksessa Leena

- Viinamäki (toim.). 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 2/2008, 10–34.
- Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Paajanen, Taina 2008. Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä diakonia- ja sosiaalityöntekijöiden konstruoimana. Pro gradu – tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Raunio, Kyösti 2000. Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen: sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Rostila, Ilmari 1988. Subjektina sosiaalitoimistossa? Asiakassuhteen analysointia toimeentulotuki- PAV- ja lastensuojeluasiakkaiden kokemusten avulla. Helsinki: Sosiaalihalitus.
- Rostila, Ilmari 1997. Keskustelu sosiaaliluukulla. Sosiaalityön arki sosiaalitoimiston toimeentulotukikeskustelussa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sarvimäki, Pirjo 2010. Sosiaalihuollon henkilöstö. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 313–334.
- Sosiaalialan koulutukset ja kelpoisuudet 2005. Sosiaaliohjaajan kelpoisuus. Helsinki: Talentia.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko 2012 A. Evl.fi. Ammatit ja koulutus. Viitattu 4.1.2012.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/E1F70715AE59766FC225710E00263088?OpenDocument?=&FI>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko 2012 B. Evl. fi. Aamenesta öylättiin. Diakonia. Viitattu 4.1.2012.
http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Diakonia#Diakoniaty.C3.B6nte.kij.C3.A4n_virka_ja_koulutus

- Suominen, Katja 2008. Mä voin sanoo asiakkaalle, että ota yhteyttä diakoniaan, jos mä en pysty enää auttaa. Sosiaalityöntekijöiden käsityksiä diakoniatyön roolista auttamistyössä Turun kaupungin alueella. Opinnäytetyö. Järvenpää: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Toimeentulotuki 2007: Opas toimeentulotukilain soveltajille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tuomela, Teija 2010. YHTEINEN HYVÄ – YHTEINEN ASIA. Yhteistyön kehittäminen Mäntyharjun kunnan sosiaalityön ja Mäntyharjun seurakunnan diakonian välillä. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Viitattu 4.1.2012..
http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/kaytanto.html

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1. Mitä on sosiaaliaseman ja diakoniatyön välinen yhteistyö Eteläisen sosiaaliaseman Kampin toimipisteen ja Töölön seurakunnan alueella?
2. Miksi yhteistyötä sinun mielestäsi tehdään?
3. Oletko osallistunut DiaSo-tapaamisiin? Kuinka hyödylliseksi koet ne?
4. Kuinka usein teet yhteistyötä sosiaaliaseman/diakoniatyön kanssa DiaSo-tapaamisten ulkopuolella, ja minkälaisissa asioissa?
5. Kenen aloitteesta yhteistyötä tehdään?
6. Kuinka hyödylliseksi koet yhteistyön sosiaaliaseman/diakoniatyön kanssa yksittäistä asiakasta koskevissa tilanteissa?
7. Minkälaiseksi luonnehtisit yhteistyötä diakoniatyön/sosiaaliaseman kanssa? Millaisessa hengessä yhteistyötä tehdään? Millaiseksi koet diakoniatyöntekijöiden/sosiaalihoitajien suhtautumisen sosiaaliaseman työhön/diakoniatyöhön?
8. Mitkä ovat mielestäsi yhteistyön vahvuuksia? Entä haasteita? Entä millaisissa asioissa yhteistyötä tulisi mielestäsi kehittää, ja miten?